

Využití lidových tradic a zvyků v hudebních činnostech v mateřské škole

Veronika Solařová

Bakalářská práce
2025

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

Akademický rok: 2024/2025

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Veronika Solařová
Osobní číslo:	H22889
Studijní program:	B0112P300001 Učitelství pro mateřské školy
Forma studia:	Kombinovaná
Téma práce:	Využití lidových tradic a zvyků v hudebních činnostech v mateřské škole

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury týkající se zvyků a tradic v regionu Valašsko.
Vymezení teoretických východisek zaměřených na využití lidových zvyků a tradic v mateřské škole v hudebních činnostech.
Zpracování sady písní, říkadel a hudebně pohybových aktivit pro děti předškolního věku s využitím tradic a zvyků v mateřské škole.
Realizace a ověření sady ve vybrané mateřské škole.
Evaluace, závěry a zpracování doporučení pro praktické uplatnění sady v mateřských školách.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- Burton, S. L. (2011). *Learning From Young Children: Research in Early Childhood Music*. R&L Education.
Křba, J. (2008). *Obyčeje a lidové tradice na Valašsku*. ČSOP.
Motlová, M. (2016). *Průvodce lidovou kulturou*. Knižní klub.
Šottnerová, D. (2009). *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*. Rubico.
Tichá, A., & Raková, M. (2014). *Zpíváme a hrajeme si s nejmenšími: od narození do 8 let*. Portál.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Magda Zycháčková**
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání bakalářské práce: **8. ledna 2025**
Termín odevzdání bakalářské práce: **2. května 2025**

L.S.

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. PhDr. Mgr. Marcela Janíková, Ph.D.
ředitelka ústavu

Ve Zlíně dne 8. ledna 2025

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění bez ohledu na výsledek obhajoby;
- bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a bude dostupná k nahlédnutí;
- jedno vyhotovení bakalářské práce v listinné podobě bude ponecháno Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně k uložení;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá; neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji, že

- jsem na bakalářské práci pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem řádně citoval(a); v případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor;
- odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

Ve Zlíně, dne

.....

podpis autora

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá využitím lidových zvyků a tradic v hudebních činnostech v mateřské škole a uplatněním sady lidových písní a říkadel v předškolním vzdělávání. Teoretická část představuje hudební činnosti v mateřské škole, jejich dělení a následné využití s ohledem na vývoj dětského hlasu. Tato kapitola uvádí problematiku v oblasti správného vzoru učitele a jeho role v hudebních činnostech. Dále představuje oblast lidové tvorby a vymezení lidových tradic a zvyků v Rámcovém vzdělávacím programu. Také se zabývá historií a charakteristikou regionu Valašsko, jeho kulturou a předáváním hodnot mezi generacemi. Praktická část představuje sadu písní, básní a říkadel v rámci hudebních aktivit ve spojitosti s lidovými tradicemi a zvyky v mateřské škole a jejich doporučení pro aplikaci v mateřské škole.

Klíčová slova: lidové tradice a zvyky, hudební činnosti v mateřské škole, region Valašsko, mezigenerační vztahy, lidová píseň

ABSTRACT

This bachelor's thesis explores the incorporation of folk customs and traditions into musical activities in nursery schools, with a particular focus on the use of a curated selection of folk songs and rhymes within early childhood education. The theoretical part outlines musical activities in nursery settings, their categorisation, and their appropriate application with regard to the developmental stages of the child's voice. It also addresses the importance of the teacher's role as a model in musical engagement. Further sections examine the nature of folk art and the representation of folk customs and traditions within the Framework Educational Programme. Attention is also given to the historical and cultural background of the Valašsko region, including the transmission of cultural values across generations. The practical part introduces a set of songs, poems, and rhymes designed for use in musical activities connected to folk traditions in nursery schools, and offers recommendations for their implementation in early years settings.

Keywords: folk traditions and customs, musical activities in nursery schools, the Valašsko region, intergenerational relationships, folk song

Ráda bych poděkovala Mgr. Magdě Zycháčkové za odborné vedení mé bakalářské práce, za její odborné rady, vstřícný přístup při konzultacích, ochotu, trpělivost a čas při jejím vypracovávání. Také děkuji vedení Mateřské školy Štítné nad Vláří za možnost realizace sady aktivit a třídní učitelce za dohled a cenné rady. Poděkování patří všem, kteří mi byli oporou a jakkoliv přispěli k vypracování mé bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD.....	13
I TEORETICKÁ ČÁST	15
1 HUDEBNÍ ČINNOSTI V MATEŘSKÉ ŠKOLE	16
1.1 VYMEZENÍ HUDEBNÍCH ČINNOSTÍ V RÁMCOVÉM VZDĚLÁVACÍM PROGRAMU.....	16
1.2 VÝVOJ ŘEČI, JAZYKA A HLASU DÍTĚTE OD NAROZENÍ AŽ PO PŘEDŠKOLNÍ VĚK	18
1.3 HUDEBNÍ ČINNOSTI	20
1.4 ROLE UČITELE PŘI HUDEBNÍCH ČINNOSTECH	25
2 LIDOVÁ TVOŘIVOST	26
2.1 LIDOVÉ TRADICE, ZVYKY A SVÁTKY	26
2.2 VYMEZENÍ TRADIC A ZVYKŮ V RÁMCOVÉM VZDĚLÁVACÍM PROGRAMU	32
2.3 LIDOVÁ ŘÍKADLA, ROZPOČÍTADLA A PÍSNĚ	33
3 REGION VALAŠSKO	35
3.1 CHARAKTERISTIKA, POLOHA	35
3.2 ŽIVOT V REGIONU VALAŠSKO	36
3.3 LIDOVÁ TVOŘIVOST	41
3.4 MEZIGENERAČNÍ VZTAHY	42
II PRAKTICKÁ ČÁST	44
4 V YUŽITÍ LIDOVÝCH TRADIC A ZVYKŮ V HUDEBNÍCH ČINNOSTECH V MATEŘSKÉ ŠKOLE.....	45
5 PLÁN REALIZACE SADY LIDOVÝCH PÍSNÍ, BÁSNÍ A ŘÍKADEL V PRAXI	48
5.1 BABIČKO, VYPRÁVĚJ	50
5.2 U MUZIKY.....	53
5.3 PŘÍCHOD JARA.....	56
5.4 NA LOUCE	58
6 EVALUACE.....	67
6.1 HODNOCENÍ STUDENTKOU	67
6.2 HODNOCENÍ UČITELKOU.....	71
6.3 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	74
ZÁVĚR	76
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	77
SEZNAM OBRÁZKŮ	79
SEZNAM TABULEK.....	80
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	81

SEZNAM PŘÍLOH.....82

ÚVOD

Bakalářská práce nese název *Využití lidových tradic a zvyků v hudebních činnostech v mateřské škole*. Jak už sám název napovídá, téma této práce je mi opravdu velmi blízké, a to nejen z pohledu historického v oblasti tradic a zvyků, ale také z hudebního díky mému vztahu ke hře na klavír a zpěvu. Jako učitelka mateřské školy jsem se vždy snažila mou vášní k hudbě dětem předat. Lidové tradice a zvyky mě v mé rodné vesnici obklopovaly od narození. S tradičním krojem jsem se setkávala několikrát do roka při slavnostech, které vycházely z církevních i světských tradic. Skrze rozhovory s mými prarodiči jsem se ráda dozvíдалa informace o jejich životě, o jejich dětství, ale také o tvrdé práci na poli a neúprosné době.

Hlavním cílem mé práce je aktivní propojení lidových tradic a zvyků s hudebními činnostmi u dětí předškolního věku. Pomocí čtyř sborníků lidových písní bych ráda propojila dvě odvětví (lidové tradice a zvyky a hudební činnosti) skrze aktivní činnosti, které dětem představí život našich prababiček, tradiční dětské hry a říkadla.

Bakalářská práce se dělí na teoretickou a praktickou část. Teoretická část se zabývá ukotvením hudebních činností a rozvojem v oblasti kultury v rámcovém vzdělávacím programu pro mateřské školy. Jednotlivé kapitoly hudebních činností nám představují charakteristiku dítěte předškolního věku a jeho vývoj v jednotlivých oblastech hudebních činností, kterými jsou zpěv, poslech, instrumentální činnosti a hudebně-pohybové činnosti. Další kapitola je věnována regionu Valašsko. Zahrnuje charakteristiku Valašska, popisuje život na vesnicích, jejich typická jídla i oděv. Tyto informace jsou doplněny lidovými tradicemi a zvyky, které se dědí z pokolení na pokolení a jsou zde rozděleny do čtyř ročních období. Jednou z klíčových částí je kapitola, která se zabývá lidovou tvořivostí, lidovými písněmi, básněmi a říkadly. Nedílnou součástí propojení hudebních aktivit s lidovými tradicemi a zvyky jsou mezigenerační vztahy, které je potřeba rozvíjet a udržovat.

Na teoretickou část plynule navazuje část praktická, která propojuje teoretické předpoklady v oblasti hudebních činností v mateřské škole se získanými informacemi z historie regionu Valašsko v sadě písní, básní a říkadel. Celkem jsem připravila čtyři tematické hudební sborníky, které jsou chronologicky uspořádané podle data realizace a jsou naplněny hudebními činnostmi zaměřenými na zpěv, poslechové činnosti, instrumentální činnosti a hudebně-pohybové činnosti. Nechybí zde ani doplnění o další

aktivity lidové tvořivosti, kterými jsou: výtvarné činnosti, dětské hry, ochutnávka pokrmů, ukázka valašského kroje.

Záměrem této bakalářské práce je ukázat, že hudební činnosti v jakékoliv formě jsou vítanou příležitostí k propojování vztahů, k objevování kulturních hodnot našeho regionu a ke spontánnímu vyjádření pocitů a myšlenek.

I TEORETICKÁ ČÁST

1 HUDEBNÍ ČINNOSTI V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Kapitola Hudební činnosti v mateřské škole se zabývá vymezením této oblasti v Rámcovém vzdělávacím programu a rozpracováním dílčích vzdělávacích cílů do jednotlivých vzdělávacích oblastí. Dále se zaměřuje na vývoj dětského hlasu, jazyka a řeči v jednotlivých meznících našeho života a propojuje je s vývojem zpěvního hlasu. Nejobsáhlejší podkapitolou jsou zde Hudební činnosti, které zde najdeme rozpracované na jednotlivé činnosti – pěvecké, poslechové, instrumentální a hudebně-pohybové. V poslední podkapitole této části se setkáme s problematikou role učitele v hudebních činnostech a jejího řešení.

1.1 Vymezení hudebních činností v Rámcovém vzdělávacím programu

Hudební výchova, která zahrnuje zpěv, poslech a tanec, je v RVP PV součástí všech pěti vzdělávacích oblastí. Zde se můžeme setkat s termínem tzv. oborové integrace, která se zabývá propojováním jednotlivých hudebních aktivit a mimohudebními činnostmi. (Lišková, 2012) Hudba je vnímána jako důležitý prostředek podporující emocionální, sociální a kognitivní schopnosti dětí (MŠMT, 2021).

Jak uvádí Lišková (2012) ve své knize Hudební činnosti v předškolním vzdělávání, hudební aktivity nemají vliv jen na zpěv, poslech a hru na hudební nástroj, ovlivňují totiž ve velké míře rozvoj komunikace, tvořivosti, podporují paměť a logické myšlení. Dále hudební činnosti přispívají k utváření osobnosti dítěte, podporují spolupráci, k níž patří tolerance, úcta a vzájemný respekt. Hudba ovlivňuje nejen fyzický vývoj dětí, ale také psychický, což splňuje náplň dílčích vzdělávacích cílů, které uvádí RVP PV (Lišková, 2012).

Uvedme si příklady dílčích vzdělávacích cílů konkrétních oblastí vzdělávání a jejich začlenění do hudebních činností:

Dítě a jeho tělo:

- Dílčí vzdělávací cíle: Rozvoj pohybových dovedností – dýchání, ovládání pohybového aparátu, rozvoj fyzické a psychické zdatnosti, rozvoj smyslů – sluch, osvojení si poznatků a dovedností důležitých k podpoře zdraví (MŠMT, 2021).

- Vzdělávací nabídka: Jednou z hlavních hudebních činností je zpěv. Zpěvem dokážeme naplňovat dílčí vzdělávací cíl zahrnující rozvoj dýchání, psychické zdatnosti a podporujeme tím také zdraví. Zpěv je totiž prevencí psychopatologických jevů, dále má

vhodné využití ve volném čase dětí. Poslech hudby často využíváme při relaxaci organismu a k vytváření pohodové atmosféry třídy či prostředí. Hudebně – pohybové činnosti, které zde také řadíme, rozvíjí pohybové dovednosti, fyzickou zdatnost, slouží k uvědomění si vlastního těla a opět je můžeme využít k uvolnění psychického napětí (Lišková, 2012).

Dítě a jeho psychika:

- Dílčí vzdělávací cíle: Rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností, přednes recitace, zpěv, rozvoj paměti a pozornosti, posilování přirozených poznávacích citů, rozvoj schopnosti sebeovládání, rozvoj poznatků, schopností a dovedností umožňujících pocity, získané dojmy a prožitky vyjádřit (MŠMT, 2021).

- Vzdělávací nabídka: Tato oblast vzdělávání obsahuje všechny pěvecké aktivity, včetně říkadel a hry se slovy, a rozvíjí tak slovní zásobu, usměrňuje tvoření hlásek a jejich výslovnost. Hudebními činnostmi rozvíjíme u dětí pozornost, a také sluchovou paměť. V rámci hudebních činností se utváří osobnost dítěte, a to na základě prožitých pocitů, které může dítě skrze tyto činnosti vyjádřit. Dále podporují estetické a tvůrčí aktivity. V rámci motivace může hudba u dětí posilovat zvědavost a povzbuzovat je k učení a poznávání (Lišková, 2012).

Dítě a ten druhý:

- Dílčí vzdělávací cíle: Posilování prosociálního chování ve vztahu k ostatním lidem (v rodině, v mateřské škole, v dětské herní skupině apod.), vytváření prosociálních postojů (rozvoj sociální citlivosti, tolerance, respektu, přizpůsobivosti apod.), rozvoj interaktivních a komunikativních dovedností verbálních i neverbálních (MŠMT, 2021).

- Vzdělávací nabídka: Hudební činnosti jsou vhodnou aktivitou k navazování nových vztahů, hrají roli v adaptaci dítěte v dětském kolektivu. Hudba, jako taková, dokáže přispívat k utváření pozitivních vztahů mezi dětmi, učí děti vzájemnému respektu a kooperaci (Lišková, 2012).

Dítě a společnost:

- Dílčí vzdělávací cíle: Seznamování se světem lidí, kultury a umění, osvojení si základních poznatků o prostředí, v němž dítě žije, vytváření pozitivních vztahů ke kultuře a umění, rozvoj dovedností umožňujících tyto vztahy a postoje vyjadřovat a projevovat (MŠMT, 2021).

- Vzdělávací nabídka: Pomocí pěveckých činností seznamuje děti se světem kultury a umění. Nabízíme dětem písně lidové i umělé, související s daným regionem, ve kterém děti vyrůstají. Tanec, jakožto hudebně – pohybová činnost, vede také k poznávání lidových tradic a zvyků (Lišková, 2012).

Dítě a svět:

- Dílčí vzdělávací cíle: Vytváření elementárního povědomí o širším přírodním, kulturním i technickém prostředí, o jejich rozmanitosti, vývoji a neustálých proměnách, poznávání jiných kultur.

- Vzdělávací nabídka: Hudební činnosti v této oblasti mají nezastupitelnou roli, a to v poznávání světa kultury. Pomocí písní, básní či říkadel se děti učí o rozmanitosti přírody – např. poslech: Čtvero ročních dob od Antonia Vivaldiho (Lišková, 2012).

1.2 Vývoj řeči, jazyka a hlasu dítěte od narození až po předškolní věk

Než si představíme hudební činnosti, zaměříme se na vývoj mluvidel, hlasu, jazyka a řeči již od narození dítěte.

Novorozenec: Již čerstvě narozené miminko se ohlašuje světu svým křikem, kterým je téměř monotónní zvuk okolo tónu A¹ (Ficová, 2022). Novorozence v mnoha případech uklidní z pláče známý hlas či hudba, naopak na nečekaný hluk může reagovat leknutím, ustrnutím nebo křikem (Allen & Marotz, 2008).

Kojenec: Mezi druhým a třetím měsícem si dítě začíná broukat. Zvuky, které vydává, jsou pro dítě hrou s mluvidly a s dechem, jehož intenzitou se mění i různě silné zvuky (Ficová, 2022). Dítě v tomto období vyvozuje jednotlivé samohlásky, kterými jsou: a, e, u, a začíná se smát. Okolo šestého měsíce, přesněji řekněme mezi 4. a 6. měsícem, dítě začíná reagovat na své jméno a začíná chápat jednoduché pokyny, kterými jsou

např.: „Udělej pá-pá“. Dítě se rozvíjí v oblasti vyjadřování emocí, kterými jsou radost, smutek, hněv a spokojenost. Také začíná rozeznávat známé zvuky nebo tóny hlasu, z kterých dokáže rozpoznat radost, smutek a hněv. Toto období přináší známky prvního vyjadřování, kterým je tzv. „žvatlání“. Dítě si začíná povídat s hračkami a často opakuje stejné slabiky, např.: *ma-ma-ma* nebo *ba-ba-ba* (Allen & Marotz, 2008). Přibližně mezi 10. a 12. měsícem začíná dítě rozumět řeči. Nerozumí významu slov, pouze ze získané zkušenosti a sledováním osob je schopno reagovat na podnět, melodii hlasu, gestikulaci a mimiku (Ficová, 2022). S tím jsou spojeny tradiční hry a naučená gesta, kterými jsou: mává na rozloučenou a na pokyn zatleská. V tomto období dítě začíná projevovat zájem o hudbu. Má rádo jednoduché rytmičky písničky, na které tancuje a přidává se ke zpěvu vydáváním zvuků (Allen & Marotz, 2008). Tím, že dítě vnímá zvuky kolem sebe, zvětšuje se jeho hlasový rozsah (Vydrová, 2009).

Batole: Mezi rokem života až dvěma lety dítě začíná mluvit svým jazykem. Jeho hlas se mění a hlasový rozsah se rozšiřuje (Vydrová, 2009). Dítě ve své řeči skládá slova a modulové zvuky tak, aby se domluvil. Nejčastěji k tomu používá citoslovce a tzv. jednoslovné věty. K tomu také přidává posunky a mimiku. Nejdůležitějším nástrojem pro rozvoj řeči je samozřejmě vlastní komunikace, společné čtení. Dále pomocí rytmických říkadel a básní se dítě učí nová slova, jejich výslovnost a skrze tanec a pohyb do rytmu písničky zdokonaluje hrubou motoriku. Dvouleté dítě má již povědomí o cílené komunikaci, kterou používá k dosažení jejich potřeb, přání a k vyjádření emocí. Slovní zásoba dítěte je v tomto věku okolo čtyř set slov a snaží se mluvit v tříslavných větách (Ficová, 2022).

Předškolní věk: Do této skupiny řadí Allen & Marotz (2008) ve své knize děti od 3 do 6 let. V tomto věku se rapidně zvětší slovní zásoba dítěte, a to ze stávajících čtyř set slov na tři tisíce slov, neustále se zdokonaluje výslovnost jednotlivých hlásek, jehož vývoj končí okolo sedmého roku. Ve třech letech se děti stávají již plnohodnotným komunikačním partnerem a začínají logicky vyvozovat závěry. Dostáváme se ke zvědavému období, ve kterém se dítě často ptá. Neustále se zdokonaluje paměť zapamatovaných slov, přibývá chápání množného čísla a jeho používání (Ficová, 2022). Co se zpěvního hlasu týká, rozsah je v tomto období asi jedna oktáva (od d^1 po e^1). Hlas dívek je v tomto věku nerozpoznatelný od hlasu chlapců a po sedmém roce života dosahuje rozsahu většímu, než je jedna oktáva. Změna hlasu nastává až v pubertě důsledkem mutace (Vydrová, 2009).

Vlastnosti hlasu v rámci vývoje: Každý člověk má jedinečnou barvu hlasu, která je z větší části vrozená. Tato barva je dána již od narození a závisí na velikosti a tvaru rezonujících prostor, na kvalitě tkání hlasového ústrojí a jejich pružnosti. Zajímavostí je, že barva hlasu je dědičná, jako například tělesná výška. S přibývajícím věkem dochází ke změnám hlasového zabarvení. V mládí je hlas světlejší, s postupem let získává hlubší a hrubší tón. Tyto změny souvisí se stárnutím tkání, což ovlivňuje pružnost hlasu. Síla našeho hlasu závisí na schopnosti sliznic vibrovat, dále na intenzitě proudu vydechovaného vzduchu, odporu hlasivek, velikosti hlasového svalu a umístění hlasivek v hrtanu. Pravidelným cvičením lze posílit hlasivkový sval. Obecně lze říct, že výška hlasu souvisí s mírou natažení a vibrací hlasivek. Anatomické vlastnosti hlasového ústrojí jsou vrozené a tkáně určují přirozenou výšku hlasu. Pomocí cvičení lze modifikovat a posunout výšku hlasu o několik tónů nahoru či dolů (Vydrová, 2009).

1.3 Hudební činnosti

Hudbu, a s ní spojené hudební činnosti, vysvětluje ve své knize Jurkovič (2012, s. 13), jako „*přirozenou součást psychofyzického chování dětí, jejich životním projevem, který prožívají celým tělem.*“ Příjemný pocit radosti, podpora atmosféry pohody a uspokojení, to vše by měla vyvolávat v dítěti hudba (Petrů-Kicková, 2017).

Základem hudebních činností je rytmické cítění, které zahrnuje vnímání rytmu, metra a pulzací. Dítě na ně může reagovat pohybem – tleskáním, chůzí, hrou na tělo. (Tichá, 2014) Již u prvních našich krůčků nám naše maminky říkávaly říkadla, či zpívaly jednoduché melodie. Důležitou roli zde hrají říkadla vyznačující se rytmem, jež doprovází tleskání, dupání či jiná hra na tělo.

Hudba také výrazně ovlivňuje rozvoj sociálních vztahů, které můžeme podporovat při oslavě svátků či narozenin. Dále pomocí hudebně-pohybových činností, které zahrnují tanec, prohlubujeme vztahy mezi vrstevníky či i mezi generacemi. „*Bez hudby by ztratilo lidství jeden svůj důležitý rozměr.*“ (Jurkovič, 2012, s. 12)

Nesmíme opomenout, že hudební činnosti přispívají v rozvoji v oblasti sluchového vnímání, hlasového či manuálního tvoření (Jurkovič, 2012). Dále rozvíjíme pomocí hudebních činností paměť, myšlení a v neposlední řadě komunikaci. Lišková (2012) uvádí ve své knize propojení hudebních činností ve všech oblastech vzdělávání v RVP PV. Dílčí vzdělávací cíle a nabídku vzdělávacích činností jsou vypsány výše v první kapitole.

Pěvecké činnosti

„Od jakého věku se může dítě těšit zpěvem? Odpověď je jednoduchá: devět měsíců před narozením.“ (Jurkovič, 2012. s 13)

Zpěv je pro nás přirozeným projevem, stejně jako řeč (Lišková, 2012). Stejně tak jako matka s dítětem komunikuje, by měla pro jeho správný hudební rozvoj svému dítěti i zpívat. Podporuje tím ve velké míře jazykový rozvoj a buduje dítěti sociální prostředí (Burton, 2011). Avšak v dnešní době se přirozená potřeba zpívat vytrácí. Místo zpěvu maminky děti poslouchají zpěv jako zvukovou kulisu z televizoru či hudebního přehrávače. Tato absence zpěvu má pro dítě a celý jeho organismus negativní dopady, a to v psychické, ale i fyzické oblasti vývoje. Pomocí zpěvu dítě procvičuje správné dýchání, tím se více okysličuje organismus a přispívá k lepšímu trávení. Dále zpěv zdokonaluje kvalitu řeči, zmírňuje vnitřní neklid a napětí, podporuje lepší soustředění. Nesmíme opomenout, že zpěv podporuje sebevědomí dítěte, cvičí paměť, rozvíjí představivost a tvůrčí aktivitu. Dokáže díky němu také překonat komunikační bariéru či ostych (Lišková, 2012).

Se zpěvem se v mateřské škole setkáváme v každodenních činnostech. Přináší radost nejen dětem navzájem, ale i pedagogickým či nepedagogickým pracovníkům. Na co bychom si však měli dát pozor při zpěvu v mateřské škole? Začneme hlasovou hygienou, která v pár bodech popisuje základy správného zpívání s dětmi:

Hlasová hygiena:

1. Zpívat v dobře vyvětrané místnosti – ideálním místem pro zpěv je dobře vyvětraná místnost, nepřetopená, která zajišťuje dostatečně vlhký vzduch.
2. Zpívat v dobré náladě a celkové pohodě – dbáme na to, aby děti neměly nějakou fyzickou indispozici, začínající onemocnění či jen namožené hlasivky.
3. Hlas nepřepínat, nekřičet – dbáme na správný doprovod u písně. Hlasitý doprovod hrou na klavír či podklad z přehrávače děti nutí k hlasitějšímu zpěvu až ke křiku.
4. Nezpívat příliš vysoko, nebo naopak nízko bez rozezpívání - výběr písní je pro děti zásadní. Děti by neměly zpívat příliš hluboko, aby své hlasivky nepřepínaly.
5. Snažit se o správné dýchání – dbáme na to, aby děti dýchaly správně, tzv. do břicha (Málková & Bařinková, 2019).

Před začátkem zpívání se zaměříme na uvolňovací a aktivizační cvičení, které navodí správné podmínky pro práci s hlasem. Také uvolní vzájemné napětí a motivuje děti k činnosti a soustředěnosti. Jednou z aktivit k tomuto tématu může být, např.: „Hadrový panák“ – Děti stojí ve volném prostoru a poskakují po špičkách, třesou rukama a snaží se vytrást z těla ven veškeré napětí. Učitel si všímá pohybů u dětí, sleduje uvolněný pohyb končetin, uvolnění hlavy - zátylek, obličej (Tichá, 2014).

Držení těla je klíčovým aspektem k správnému a čistému zpěvu. Chybné pěvecké postoje neumožňují plnohodnotné dýchání, to se přeměňuje z žeberně-bráničního dýchání na svrchní dýchání, a ovlivňuje tak tvoření správného pěveckého tónu (Tichá, 2014). Dbáme tedy na tři správné pěvecké postoje, které v mateřské škole můžeme využívat:

- **Pěvecký postoj** – stoj mírně rozkročný, opíráme se o celou plochu chodidel, střed těla je narovnaný, ramena jsou uvolněná, ruce jsou volně spuštěny podél těla a hlava je vyrovnaná.

- **Pěvecký sed** – při pěveckém sedu sedíme na okraji židličky a opíráme se o celou plochu chodidel, úhel v podkolení svírá 90 stupňů. Záda jsou elasticky vytažená z pasu, hlava vzpřímená. Ramena jsou uvolněná, ruce máme volně položené v klíně.

- **Klek na patách** – tento postoj je ideální při práci s dětmi na koberci. Klek na patách s mírně roztaženými koleny, zpevněné podláško. Ramena i ruce jsou volně, dlaně jsou položené na stehnech (Tichá, 2014).

Dech je základem pro tvorbu správného tónu. Při dýchání dbáme na uvolněnost celého těla, pomocí relaxačních cvičení můžeme s dětmi procvičovat správný nádech do břicha, tzv. žeberně-brániční dýchání. Prostřednictvím vhodné motivace s dětmi pracujeme na správném nádechu a následném výdechu (Lišková, 2012). Tichá (2014) uvádí ve své knize příklady špatného dýchání, které se u dětí při zpěvu objevují. Jedná se o krátké nadechnutí, které děti při zpěvu doplňují lapavým přídechem, i klidně v půlce slova. Tato nesprávná technika se dá pomocí dechových cvičení upravit na dýchání správné.

Po těchto krocích se konečně dostáváme k samotnému tvoření tónu a zpěvu. Tvoření tónu je pro děti přirozené, pomocí různorodých technik jej můžeme zdokonalovat a rozvíjet. Před samotným zpěvem čeká pedagoga správný výběr písně. Učitel musí přihlížet k věkové skupině dětí a k jejich individuálním schopnostem a potřebám. Až děti čtyřleté dokážou rozeznat rozdíl mezi zpívaným a mluveným slovem, chápou text

a význam písni a připravujeme pro ně písni v rozsahu šesti tónů. Děti pětileté začínají chápat složitější texty písni a jsou schopny v tomto věku zvládnout větší rozsah tónů (Barrett et al., 2021).

Instrumentální činnosti

Než začneme s dětmi používat rytmické nástroje, vyzkoušíme doprovod písni hrou na tělo, tleskáním, dupáním, pleskáním či luskáním. To neznamená, že po hře na jednoduché hudební nástroje si již při písni nemůžeme zatleskat, můžeme. Vnímejte to jako formu přípravy na doprovod písni. Děti se učí vnímat rytmus, tempo, zdokonalují sluchové vnímání a rozvíjí hrubou motoriku (Barrett et al., 2021).

K obohacení hudebních činností se v mateřských školách používají jednoduché hudební nástroje z Orffova instrumentáře. Tyto hudební nástroje rozdělujeme na dvě skupiny: rytmické a melodické. S dětmi předškolního věku se nejčastěji používají rytmické hudební nástroje, do kterých řadíme: ozvučná dřívka, bubínek, temple-block, tamburína, drhlo, triangel, činel, prstové činelky, zvonek, rolničky. Prostřednictvím hry na hudební nástroje umožňujeme dětem vyjadřovat pocity a myšlenky. Díky těmto nástrojům můžeme u dětí rozvíjet rozlišování zvuků a tónů, výšky tónů, dynamiku, tempo (Lišková, 2012).

Hudebně-pohybové činnosti

Hudebně-pohybovými činnosti nemusíme chápat jen tanec. Děti často při poslechu hudby chtějí svůj prožitek ztvárnit a právě k tomu využívají pohyb. Kývání těla dítěte do rytmu, otočky dokola či výskoky, to vše ztvárňuje radost z hudby (Tichá, 2014).

Lišková (2012) uvádí dělení hudebně-pohybových činností následovně:

- jednoduché pohybové prvky, držení těla, uvolňovací cviky
- pohybové hry
- chůze, běh, poskoky
- hra na tělo
- pohyb a hudebně-vyjadřovací prostředky
- pohyb a poslech

- pohybová improvizace
- dětské lidové tanečky
- pohybové ztvárnění písní

Uvolňovací cviky, chůze, běh, poskoky i pohybové hry se zaměřují na jeden cíl: rozvíjet u dětí vnímání rytmu, melodie a dynamiky a umět je ztvárnit pohybem, který na začátku zadá učitelka nebo zcela spontánně. Obměn těchto her je nespočet a ve fantazii učitelky se meze nekladou. Poslech, ať už živé či reprodukované hudby, vede děti k přirozenému a spontánnímu pohybu, který vyjadřuje jejich aktuální pocity. Důležitou roli hraje i hudební improvizace, která podporuje citlivější vnímání hudby, rozvíjí dětskou představivost a fantazii v poslechu hudby a jejího vyjádření pohybem. Nejprve děti záměrně navádíme k pohybům, poté pozorujeme jejich charakteristické pohyby do poslouchané hudby, která se stává skutečným prožitkem, nikoli napodobení rytmu či tempa skladby.

Lidové taneční hry patří ke kulturnímu dědictví našeho národa. Děti se díky nim neseznamují jen s lidovou písní, ale díky hudbě spojené s pohybem objevují krásu a porozumění národního pokladu. Nejznámější lidovými hry jsou: Kolo, kolo, mlýnský, Zlatá brána otevřená, Zajíček v své jamce, Na mák.

Na závěr se dostáváme k hudebnímu ztvárnění – k tanci. Rozdělujeme dva typy těchto činností:

1. Vyjadřujeme obsah písně pohybem – nejčastěji sem řadíme písně s pracovní tematikou a učíme je zároveň s písní. S textem písně napodobujeme význam slov jednoduchými pohyby.

2. Vyjadřujeme hudební formy písně pohybem – zde používáme jednoduché taneční kroky (přísuny, podupy, pohupy, poskoky, točení), kterou jsou pro děti snadno zapamatovatelné (Lišková, 2012).

Poslechové činnosti

Hudba a zvuky nás obklopují na každém kroku a nemyslím tím jen hudební nástroje, ale většina předmětů z domácnosti vydává nějaký zvuk, který slyšíme skoro každý den. Nejen u nás doma, ale v přírodě, ve městě, v obchodním centru, všude okolo nás jsou zvuky, některé příjemné na poslech, některé naopak uchu nepříjemné.

V mateřské škole si můžeme s dětmi vyzkoušet zaposlouchat se do obyčejných věcí okolo nás, v přírodě. Děti určité zvuky rozeznávají a popisují. Rozeznávání zvuků a třídění zvukových informací se v průběhu let zhoršuje. Sluch zajímá pouze zvuky výrazné, s nápadnou melodií nebo rytmem. Jako příklad můžeme použít televizní reklamy, které ve většině případů neodpovídají hlasitosti filmu.

Nejen vnímání zvuků okolo nás, ale především poslech zpěvu, který zná již miminko v matčině lůně, je pro rozvoj sluchu velmi důležitý. Při tomto poslechu dítě nerozvíjí jen hudební sluch, ale také hudební představivost a paměť a tonální citění (Tichá, 2014).

V mateřské škole se můžeme rozvoji hudebního poslechu zabývat pomocí hudebních hádanek, kdy dítě hádá správný zvuk, melodii písničky, či hledání kamaráda podle hlasu. Poslech hudby v mateřské škole má nezastupitelnou roli. Pro děti je nejvhodnější poslech živé hudby, která v nich vzbuzuje daleko hlubší prožitek. Některé zvuky však živě reprodukovat nejdou, a tak hledáme alternativu v televizi či přehrávači. Děti nemusí poslech prožívat pouze vsedě či vleže, mohou jej spojit s pohybovými aktivitami či hrou na tělo (Lišková, 2012).

1.4 Role učitele při hudebních činnostech

Učitel v mateřské škole musí ve svém oboru ovládat řadu disciplín, mezi ně řadíme i hudbu a všechny hudební činnosti (Jurkovič, 2012).

Jasným vzorem pro dítě je učitel, a to platí i při hudebních činnostech. Učitel dítě povzbuzuje, motivuje a inspiruje jej k napodobování. Správný pěvecký příklad pro děti je tím nejdůležitějším základem pro správné pěvecké návyky (Burton, 2011). Dále by měl být učitel tvůrčí osobností a měl by mít hudební schopnosti a dovednosti. (Lišková, 2012)

Učitel by měl v prostředí třídy vytvářet podnětnou atmosféru pro hudební vyjádření. Pro vytvoření správného prostředí pro výuku hudebních činností je zapotřebí správné motivace dětí k hledání různých hudebních řešení a obměn. Učitel vzbuzuje v dítěti zvědavost v této oblasti a motivuje jej k vlastní hudebně tvořivé činnosti. Děti nesmí být do činnosti nuceny, v tomto případě by se mohl projevit opačný efekt, a to nechutenství vůči hudebním činnostem (Slavíková, 2020).

2 LIDOVÁ TVOŘIVOST

Kapitola zabývající lidovou tvořivostí nám detailněji popisuje význam základních slov – lidové tradice a lidové zvyky. Poté se zaměříme na jednotlivé tradice a zvyky v průběhu celého roku, které jsou rozděleny do čtyř ročních období. Lidové tradice a zvyky a jejich propojení s výchovně-vzdělávacím procesem nalezneme v podkapitole, která popisuje jejich vymezení v Rámcovém vzdělávacím programu. Nedílnou součástí této kapitoly jsou lidová říkadla, rozpočítadla a písně a jejich nezastupitelné místo v mateřské škole.

2.1 Lidové tradice, zvyky a svátky

Lidová tradice - Ve Slovníku spisovného jazyka českého je pojem „tradice“ definován jako „*souhrn ustálených zvyklostí, obyčejů zachovaných pokoleními, názorů a myšlenek*“. Dále se pojem „tradice“ vymezuje jako určité vzory chování, které orientují okolo kolektivního jednání, s čímž jsou spojené kulturní hodnoty, které se předávají z pokolení na pokolení (Sociologická encyklopedie, n.d.).

Lidový zvyk – Zvyk lze definovat jako ustálený vzorec chování či myšlení, který se vytváří na základě opakovaného vykonávání určité činnosti. V psychologickém smyslu slouží ke zjednodušení rozhodovacích procesů a umožňuje efektivnější vykonávání běžných aktivit. Sociální zvyky jsou pak součástí kulturních vzorců a předávají se napříč generacemi prostřednictvím socializace. Mohou být spojeny s konkrétními společenskými rolemi nebo institucemi a často reflektují normy daného společenství (Sociologická encyklopedie, n.d.).

Lidové tradice a zvyky vnášejí do našeho života jistý řád a pravidelnost, která je doplněna o radost, pospolitost a mravní hodnoty. Tyto hodnoty a rituály člověka nás doprovázejí již od pradávna a byly určeny k poznávání a předávání si hodnot rodiny, obce i celého národa. Lidové zvyky, tradice a svátky jsou úzce spjaté s vírou, různými mýty a přírodou. Mají tedy pevné časové místo v koloběhu přírody. Staly se tak jistým druhem ročního kalendáře, díky své každoroční pravidelnosti. Lidová kultura, do níž řadíme lidové tance, písně, slovesnost, zvyky, je cenným dědictvím a pamětí národa. Předávání těchto kulturních hodnot probíhá v úzkém kruhu rodiny, dále pak ve školských zařízeních a v neposlední řadě prostřednictvím folklórního sdružení či organizací (Šottnerová, 2008).

Nyní bych vám ráda představila základní lidové tradice a zvyky v průběhu celého roku, které jsem rozdělila do čtyř kategorií podle ročního období:

JARO

Vynášení smrti

- datum: pátá neděle postní – smrtná neděle

- charakteristika: Děvčata vyrobila ze slámy postavu „Mařeny“, kterou oblékla do sukně, zástěry a fěrtochu, na krk jí daly korále ze skořápek od vajíček, na hlavu šátek a při průvodu zpívaly: „*Oj Mařeno, Mařeno, gdes tak dľho bylo, u stěny, u voděny nohy, ruky myla. Šátečkem, šátečkem sem si zamykala, klučičkem, klučičkem sem si odmykala. Aby Juří vstál, pole odmykál, aby tráva růstla, tráva zelená. Smrtná neděla, gdes klůče dala, dala sem ich, dala svatému Juří.*“ (Sušilová, 2008, s. 38) Poté děvčata Mařenu hodila do potoka. Okolo potoka stáli chlapci, kteří na ni házeli kamenem.

Velikonoce

- datum: březen – duben (podle liturgického roku)

- charakteristika: Týden před Velikonocemi byla „Květná neděle“. Před ní chodívaly děti na „ratolesti“ neboli kočičky, které se na „Květnou neděli“ světily. Posvěcené kočičky měly zázračnou moc, která odháněla všechno zlé, nemoci i kouzla. Také se světila březová košťata na tradiční velký velikonoční úklid. Květnou nedělí začínal „Pašijový týden“. Na Modré pondělí a Žluté úterý se konal veliký úklid po zimě. Na Škaredou středu se nesměl nikdo mračit ani hněvat, aby mu to nezůstalo celý rok (Šottnerová, 2008). Na Zelený čtvrtek a Velký pátek se chodívalo do kostela na mše svaté a na křížové cesty. Ženy v tyto dny chodily oblečené v tmavých barvách jako symbol smutku. Zelený čtvrtek je považován jako počátek Kristova utrpení. V tento den se zavázaly zvony, říká se, že „odletěly do Říma“. Kostelní zvony nahradil zvuk řehtaček, klepaček a tragačů. Na Velký pátek byl přikázán přísný půst od jídla a bylo zakázáno zpívat a radovat se. Časně zrána chodívali lidé k potokům a říčkám obmývat své tělo, protože věřili v moc vody v tento den, která jim přinášela očistu těla i duše a zajistila zdraví (Sušilová, 2010). Na Bílou sobotu se před kostelem světil oheň, od kterého se zapalovala velká svíce – paškál. Vzkříšením Ježíše Krista začíná nový liturgický rok, končí půst a zvony se vracejí zpět z Říma. Velikonoční neděle byla známá tím, že se světily pokrmy – beránek, mazanec. Kousek tohoto pokrmu dostávala i hospodářská zvířata. V tento den si chlapci pletli pomlázku neboli tatar, korbáč či karabáč. Na Velikonoční pondělí chodili chlapci a svobodní mládenci na koledu - „mrskačku“. Od děvčat poté za „vyšibání“ dostávali malované vajíčko (Krba, 2008).

Svátek sv. Filipa a Jakuba - „Filipojakubská noc“

- datum: 30. dubna, 1. května

- charakteristika: Svátek sv. Filipa a Jakuba nese se sebou propojení více tradic magického a církevního světa. Ženy v tuto noc věřily na zázračnou moc bylin, proto často bývaly označovány za čarodějnice. Symbolem této noci byl oheň, kterým se zapalovaly hranice jako symbol dřívějšího upalování čarodějnic. Věřilo se v sílu a ochrannou moc tohoto ohně (Křba, 2008). Také se v tuto noc stavěly májky před okno mladých děvčat. Chlapci, kteří vyrobili májku a postavili ji pod okno své vyvolené, jako důkaz lásky. Také si ji museli chlapci po celou noc strážit, aby ji někdo neporazil. Tato májka se kácela až na konci měsíce května, doprovázená zpěvem a veselím (Sušilová, 2010).

LÉTO

Letnice

- datum: květen – červen

- charakteristika: Letnice neboli Svatodušní svátky jsou ryze církevním svátkem. Jsou to oslavy Seslání Ducha svatého na apoštoly a konají se padesát dní po Velikonocích (Šottnerová, 2008). Okolo těchto svátků bývalo zvykem chystat krávy na pastvu. Pasáci nejprve chodili po horách a praskali bičem, který zní lépe, poté krávy přezehnali křížem a vyhnali je na pastvu. Pasení krav doprovázelo zpívání tzv. halekání z kopce na kopec. Hospodyně zdobily dům lipovými větvíčkami, aby Duch svatý v podobě holubice si měl kde sednout (Sušilová, 2010).

Svátek Těla a krve Páně – Boží tělo

- datum: červen

- charakteristika: Církevní svátek Těla krve Páně byl velkou slávou pro celou vesnici či město. Okolo kostela či po celé vesnici se na tento svátek přichystaly oltáře, cesta byla zdobena březovými větvíčkami. Děvčata oblečena v bílém měla připravené košíky s lučním kvítím, které po cestě sypala. Průvod od oltáře k oltáři provázela hudba a církevní zpěvy (Sušilová, 2010).

Dožínky

- datum: srpen

- charakteristika: Dožínky byly slavnostní sklizně a poděkování za celou úrodu. Tato tradice započala odvozem posledních snopů obilí z pole do stodoly. Vůz byl krásně nazdobený pentlemi, na voze bývala muzika a věnec vyrobený z posledních snopů se s poděkováním předával hospodáři. Tímto symbolem se prosilo o zdraví a další úrodu v nadcházejícím roce (Šottnerová, 2008).

PODZIM

Svátek sv. Václava

- datum: září

- charakteristika: Okol svátku sv. Václava se začínal hnát dobytek ze vzdálených pastvin zpět do chléva. Toto období symbolizovalo příchod podzimu, sběr ovoce a jeho zpracování. Na Valašsku bývalo zvykem zpracovávat švestky vaření na povídla. Při tom se scházeli sousedé, povídali si o celém roce a zpívali. Poté se vykopávaly brambory, sklízela se řepa a zelí, které se následně nakládalo (Sušilová, 2010).

Dušičky

- datum: 2. listopadu

- charakteristika: Dušičky jsou Památkou na zesnulé. V tyto dny okolo tohoto svátku lidé navštěvují hřbitov, kde zapalují svíčky, při tom se modlí a myslí na své zesnulé příbuzné. Světlo zapálené svíčky je symbolem věčného světla. Dříve lidé nechávali ve svých obydlích svítit, aby duše zesnulých našly cestu domů (Šottnerová, 2008).

Svátek sv. Martina, draní peří

- datum: 11. listopadu

- charakteristika: Tento svátek se pojí s legendou o svatém Martinovi, který svůj plášť rozpůlil, aby zachránil žebráka před umrznutím. Díky tomuto činu byl po své smrti prohlášen za svatého. S tímto svátkem je spojena symbolika svatomartinské husy (Šottnerová, 2008). V podzimní a zimní večery se dříve scházely ženy a dívky u stolu a draly peří mladým dívkám do polštářů a peřin, aby měly do výbavy. U toho si zpívaly a vyprávěly příběhy (Sušilová, 2010).

ZIMA

Advent

- datum: 4 neděle před Štědrým dnem

- charakteristika: V tomto období před Vánoci chodili lidé na rorátní mše, kde se v úvodu zpívala píseň: Rosu dejte nebesa z hůry, a při tom se svítilo svíčkami. Tyto rorátní mše bývaly buď ráno, nebo večer. Při zimních večerech se scházely ženy a dívky a společně přadly, nebo draly peří. Děti často sedávaly za pecí a poslouchaly jejich rozpravy, občas zaslechly i nějakou tu pohádku či příběh (Sušilová, 2010).

Svátek sv. Barbory

- datum: 4. prosince

- charakteristika: V předvečer tohoto svátku se vydaly svobodné dívky pro třeshňové větvičky, které poté daly do vázy s vodou. Pokud větvičky tzv. „Barborky“ vykvetly do Štědrého dne, předpovídalo to sňatek (Šottnerová, 2008). Součástí tohoto svátku je vícero tradic, na Valašsku se však traduje tady tato verze.

Svátek sv. Mikuláše

- datum: předvečer svátku sv. Mikuláše (5.prosince)

- charakteristika: V předvečer svátku sv. Mikuláše obchází družina s postavou svatého Mikuláše a čertů, v některých částech našeho kraje i se smrtkou. Mikuláš dětem naděloval po modlitbičce či básničce sušené ovoce (švestky, jablka, hrušky) někdy i dřevěnou panenku, koníčka či vozík (Sušilová, 2010). V novodobé tradici doprovází Sv. Mikuláše i andělé (Šottnerová, 2008).

Svátek sv. Lucie

- datum: předvečer svátku sv. Lucie 12. prosince

- charakteristika: Svátek sv. Lucie je spojen opět s křesťanstvím a určitou formou obchůzky. Šottnerová (2008) ve své knize píše o obchůzce žen nebo dívek, které byly zahaleny od hlavy až po paty v bílém oblečení a v ruce držely husí brk, metličku nebo větvičku. Sušilová (2010) však popisuje, že na Valašsku chodívali za „Luce“ převlečení chlapi, kteří husím brkem vymetli všechny kouty, a odehnali tak všechno zlé ze stavení a všechny nemoci z lidí.

Vánoce

- datum: 24.prosince – 6. ledna

- charakteristika: Vánoční svátky byly pro děti i dospělé jedny z nejočekávanějších a každá rodina si udržovala své tradice a zvyky. Jsou ale tradice, které se dodržovaly téměř všude stejné. Na Štědrý den se hned po rozbřesku obmývalo tekoucí vodou nebo čerstvou vodou ze studny, čímž si lidé zajistili zdraví na celý rok. Zatímco hospodyně po celý den připravovaly sváteční večeři, děti stavěly Betlém a zdobily stromeček z usušeného ovoce, ořechů a navlečené slámy. V tento den se nesmělo prát, jelikož by to přineslo smůlu do stavení. Ani stáje či chlévy se nečistily, aby dobytek nekulhal (Šottnerová, 2008). Po celý den se držel půst, aby večer děti i dospělí spatřili zlaté prasátko. Tradic a zvyků, spojených se štědrovečerní večeří, je nespočetné množství. Na Valašsku se obvykle jedlo z jedné mísy, následoval oplátek s medem a dva druhy polévky (Sušilová, 2010). Od stolu mohla vstát pouze hospodyně. Dále se dodržovaly tyto zvyky: rozkrajování jablka, věštění budoucnosti pomocí předmětů (jablka, peníze, ořechy, atd.), dívání se do pece předpovídalo následující rok svobodné ženy, pouštění lodiček ze skořápek (Šottnerová, 2008). V každém regionu, či oblasti se dodržovaly vždy trochu odlišné tradice a zvyky.

Boží hod byl pro lidi tak velkým svátek, že se ani nádobí neumývalo a nechávalo se ve škopku na druhý den. V tento den se ani stáj či chlév neuklízela a věřilo se v kouzelnou moc vajíček snesené právě v tento den. Již ve tři hodiny ráno se sloužila „jitřní mše“, na kterou se chodívalo s lucernami a vičkami. V tento den se ani na návštěvu nechodilo, rodina bývala pospolu (Šottnerová, 2008).

Svátek sv. Štěpána býval dnem tancovaček, chodívalo se na návštěvy v sousedství. V tento den chodívaly děti koledovat.

Nový rok byl v režii svobodných dívek, které pekly pro chlapce koláče. Svobodní mládenci chodili od stavení ke stavení, v nichž bydlely svobodné dívky, a tzv. „načínali“ = rozkrajovali koláč. Pokud nějaká dívka zůstala s nerozkrojeným koláčem, ta se brzy ženicha nedočkala.

Tři králové chodili již od Nového roku až po 6. ledna po vesnici a žehnali zpěvem a posvěcenou křídou každému stavení. Nad dveře vždy napsali počáteční písmena jmen králů a letopočet (Sušilová, 2010).

Masopust

- datum: od 6.ledna po Popeleční středu

- charakteristika: V tomto čase bývaly zabijačky a lidé se veselili, tancovali a zpívali. Také bývali svatby, někdy jich bylo v tomto čase i dvacet. Před Popeleční středou bývaly „Fašanky“. Po vesnici chodil průvod masek za doprovodu zpěvu a hudby. Hospodyně smažily koblihy a pila se tzv. „zhřívánice“. O půlnoci, když ponocný zatroubil, začínal čtyřicet denní půst. Byl to čas ticha, modliteb a postu od jídla. Popeleční středa byla mše svatá spojená s obřadem popelce (Sušilová, 2010).

2.2 Vymezení tradic a zvyků v Rámcovém vzdělávacím programu

V Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání (RVP PV) jsou lidové zvyky a tradice součástí kulturního povědomí a rozvoje dítěte v oblasti estetického a sociokulturního vzdělávání. Patří tedy do širšího kontextu tematických okruhů, které podporují vztah dětí k národnímu a místnímu kulturnímu dědictví.

Lidové zvyky a tradice najdeme v RVPV PV obsaženy zejména v oblasti Dítě a společnost a Dítě a svět. Podporují poznávání kulturních zvyklostí, společenských norem a historických souvislostí. Mateřské školy mají možnost pracovat s tradicemi například prostřednictvím slavení svátků, zpěvem lidových písní, říkadel, pohádek, tanců nebo rukodělných činností spojenými s řemeslnými technikami.

Seznámení dětí s lidovými tradicemi a zvyky rozvíjí sounáležitost s komunitou a národem. Děti se snaží pochopit význam tradic pro společnost a jejich rodinu, s tím úzce souvisí také rozvoj komunikačních dovedností a sociálních vztahů. Děti se zapojují do společných slavností a sdělují své prožitky z nich. V neposlední řadě pomocí znalostí lidových zvyků a tradic podporujeme estetické cítění a kreativitu. Dětem nabízíme výtvarné, hudební a dramatické aktivity vycházející z lidových motiv (MŠMT, 2021).

Lidové tradice a zvyky jsou v předškolním vzdělávání důležitým prvkem pro rozvoj dětského vztahu k historii, kultuře i k lokálním zvykům, které pomáhají formovat jejich identitu a porozumění světu kolem sebe. Folklórní tvorba zaujímá významné místo v estetické výchově budoucí generace. Seznámení dětí s lidovými tradicemi a zvyky, převyprávění slyšeného, význam přísloví a rčení v literatuře a životě, řešení lidových hádanek pomůže řešit problémy v této oblasti výchovy. Lidová tvorba a kulturní dědictví pomáhá dětem utvářet vlastní představy, požadavky a myšlenky při vnímání okolního světa

a srovnávání odlišných kultur. V neposlední řadě se lidová tvorba podílí na rozvoji kreativity, rozvoji logického myšlení a slovní zásoby. Nesmíme opomenout osvojování si mravních norem, které dopomáhají pomocí lidové slovesnosti s utvářením osobnosti člověka (Baltymova & Pangereyev, 2023).

2.3 Lidová říkadla, rozpočítadla a písně

Lidová říkadla a rozpočítadla

Lidová říkadla a rozpočítadla jsou výrazná svým rytmem, který je pro děti zásadní při rozvoji vrozené rytmické schopnosti a pomáhá dětem lépe si říkadlo či rozpočítadlo lépe zapamatovat. Náměty pro lidová říkadla vycházejí z běžného života, z lidových tradic a zvyků a z prožívání emocí vázané k dané situaci (např. zamilovaná říkadla, říkadla k ročnímu období, říkadla spojená s tradicemi a zvyky, říkadla spojené s řemesly) (Šottnerová, 2008). Baltymova a Pangereyev (2023) uvádějí, že pomocí lidové slovesnosti, do které lidová říkadla a rozpočítadla spadají, se u dětí utváří stabilnější citový vztah, utváří pocit sebejistoty, který odstraňuje strachy a obavy. Tudiž pracuje na procesu seberozvoje a díky lidovým říkadlům a tradicím se utváří sebedůvěra. V neposlední řadě pomocí lidových říkadel a rozpočítadel rozvíjíme komunikační dovednosti a pozornost.

Lidová píseň

Lidové písně se v hudební pedagogice často využívají jako nástroj pro rozvoj různých hudebních dovedností. V minulosti byly silně spojené s venkovským životem, kde byly často součástí pracovních a společenských aktivit. V 19. století se však začal zájem o lidové písně rozšiřovat i na městské prostředí, což vedlo k vytvoření pojmu „lidové písně městské“ nebo „lidové písně dělnické“. Tento posun ukazuje, jak se lidová hudba stala součástí širší národní kultury.

Lidové písně mají schopnost vyjadřovat specifické životní okamžiky, jako jsou pracovní činnosti, rodinné tradice nebo náboženské slavnosti. V oblasti hudební pedagogiky se využívají k rozvoji intonačních schopností a dalších hudebních dovedností. Mezi klíčové vlastnosti lidové písně patří anonymita autora, kolektivní charakter, ústní

tradice a variabilita. Kromě toho jsou často spojeny s tancem a nástrojovým doprovodem, což přispívá k jejich rozmanitosti a živosti.

Pokud se zaměříme na hudební charakteristiku lidových písní, zjistíme, že většina z nich je jednohlasá, což je jednodušší pro její zapamatování. Přesto se při jejich přednesu často objevuje improvizovaný dvojhlas, někdy i vícehlas, což písním dodává dynamiku a specifický výraz. Lidové písně mají obvykle jednoduchou formu, která usnadňuje jejich zapamatování a opakování. Mohou být jedno-, dvou- nebo třídílné, přičemž často zahrnují opakování některých částí, což přispívá k jejich rytmické a melodické pravidelnosti. Texty těchto písní bývají složeny z několika slok, přičemž každá sloka má stejnou hudební úpravu, což činí píseň snadno rozpoznatelnou a zpívatelnou.

Lidové písně tedy nejsou jen historickým fenoménem, ale mají stále významnou roli v současné hudební výuce. Pomáhají studentům rozvíjet nejen technické dovednosti, ale také hudební sluch a cit pro rytmus, což je činí ideálním materiálem pro hudební výuku ve všech věkových kategoriích (Pecháček, 2013).

3 REGION VALAŠSKO

Tato kapitola bakalářské práce nám blíže nastíní region Valašsko, který je bohatý na lidové zvyky a tradice, které se dříve dodržovaly či stále ještě dodržují. Nalezneme zde souhrn informací o poloze regionu, o životě lidí a jejich specifickém valašském kroji či stravě.

3.1 Charakteristika, poloha

Valašsko je region nacházející se ve východní části Moravy. První historický záznam o vývoji tohoto území pochází z Komenského mapy Moravy z roku 1627. Osidlování tohoto hornatého kraje začalo již v 15. století, kdy sem přicházeli především pastevci dobytka. Ti se zde věnovali chovu ovcí a koz, což postupně formovalo místní hospodářství. Název Valašsko je odvozen od slovanského etnika Valachů, kteří byli hlavními osadníky této oblasti (Urbanová, 2014).

Obrázek 1 Mapa regionu Valašsko

(zdroj: Urbanová, 2014)

Tato mapa byla vytvořena na základě výzkumu Jaroslava Štiky a znázorňuje Valašsko podle pocitu sounáležitosti místních obyvatel. Do tzv. vlastního Valašska spadají města jako Vsetín, Valašské Meziříčí, Rožnov pod Radhoštěm, Karolinka, Slušovice, Vizovice, Valašské Klobouky a Brumov-Bylnice. V okrajových částech regionu se nachází Frenštát pod Radhoštěm a Slavičín, zatímco přechodné oblasti zahrnují například Frýdlant nad Ostravicí, Kopřivnici, Kelč, Bystřici pod Hostýnem, Bojkovice a Zlín.

Přírodní i hospodářské podmínky byly pro Valachy velmi náročné. Nepříznivé klima komplikovalo pěstování plodin, a tak se osídlení soustředilo především kolem údolí řek Bečvy, Vlárky a Dřevnice. S rostoucím počtem obyvatel se lidé museli uchýlovat i do vyšších horských oblastí, kde půda byla neúrodná a životní podmínky drsné (Urbanová, 2014).

Neobydlené zalesněné oblasti byly postupně přetvářeny na pastviny či ornou půdu, a vznikaly tak tzv. paseky. Ty se nacházely ve vyšších polohách poblíž vesnic a jejich obyvatelé – pasekáři – obvykle obhospodařovali rozsáhlejší pozemky. Pro tradiční valašskou architekturu byly typické roubené domy, které se stavěly převážně ze dřeva, jen výjimečně z cihel. Domy měly přízemní konstrukci a jejich střechy byly pokryté šindelem (Krba, 2008).

V současnosti je Valašsko oblíbeným cílem turistů, kteří sem míří za krásnou horskou přírodou, bohatým folklorem, lidovou architekturou a tradičními zvyky (Urbanová, 2014).

3.2 Život v regionu Valašsko

Život na Valašsku se odehrával uprostřed rozmanité přírody v rámci církevního a hospodářského roku. O tom vypovídá pestrá valašská kultura, která má mnoho kontrastů a změn a soustředí se na soužití člověka s přírodou. Lidé v tomto kraji byli sice silně věřící a počet ateistů byste na jedné ruce spočítali, lidové zvyky a tradice se ale odrážely i od pohanského života. (Krba, 2008)

Život na vesnici

Nyní si přiblížíme život na vesnici, který určitě nebyl jednoduchý. Na Moravě i ve valašském regionu se používá pojmenování vesnice jako „dědina“. Vesnice vznikaly v okolí řek či potoků a jejich centrem, neboli návsi bylo místo, k němuž směřovaly

všechny cesty. V okolí této návsi nalezneme budovy sloužící prospěchu celé obce: škola, kostel nebo kaplička, hospoda, kovárna, později hasičská zbrojnice. Můžou se zde objevit skupiny stromů, sochy světců či pomníky. Kolem takové návsi zpravidla stávaly větší selské usedlosti. Naopak na kopcích vznikaly pastevecké osady, kterým se říkalo „lazy“ či „kopanice“. Tyto dva výrazy charakterizují pole nebo louku na svahu u lesa.

Každá rodina na dědině měla alespoň malé hospodářství, které zajišťovalo obživu. Zámožnější rodiny měly příbytky z kamene či pálených nebo nepálených cihel. Nejprostornější obydlí celého hospodářství byla stodola, kde se shromažďovala sláma pro dobytek. Dalším obydlím byl chlév, ve kterém žil dobytek. Obyvatelé těchto hospodářství chovali krávy, vepře, ovce a kozy. Obecně platilo že, čím více dobytka, tím větší zámožnost sedláka. Lidé žijící na kopcích v osadách měli zpravidla domy ze dřeva neboli roubenky. Na podhorských pastvinách se až do 19. století pásli ovce a místo krav zde lidé chovali kozy, které se mohou pást i v obtížnějším terénu.

Zemědělství zajišťovalo obživu pro rodiny. Na jaře lidé svá pole orali, a poté seli obilí. Bez obilí by nebyla mouka a bez mouky chleba, který byl pro obživu zásadní. Po obilí se sázely brambory. Každé setí a práce na poli doprovázely tradice, zvyky a rituály ať už pohanské či křesťanské. Každé pole se požehnalo znamením kříže, aby odhánělo pryč vše zlé a chránilo úrodu. V létě přicházel čas senoseče. Tráva se kosila dvakrát ročně. V půli července začínaly žně. Žalo se obilí, které se následně svazovalo do snopů a nechávalo se uschnout. Suché klasy se poté mlátily ve stodolách. Poté se dále obilí zpracovávalo dle potřeby. Po této práci se slavily tzv. „dožínky“ jako oslava a poděkování za úrodu. Podzim přinášel sklizeň brambor, luštěnin a ostatní zeleniny.

Ještě bych ráda zmínila rozdělení rolí v rodinách. Muži se svými syny obdělávali pole a starali se o dobytek. Ženy měly na starost domácí práce, kterými jsou: vaření, úklid, praní, žehlení, draní peří, předení a šití. Děti se vše učily nápodobou od útlého věku. (Motlová, 2016)

Valašský kroj

Vlastnit valašský kroj je pro řadu lidí symbol identity valašského regionu a je tomu tak především kvůli určité rodinné tradici, kterou lidé v tomto regionu ctí a předávají si ji z pokolení na pokolení. Další skupina lidí, kteří vlastní toto kulturní bohatství, se orientuje kolem členství ve folklórních souborech a okolo komunity nositelů, kteří se snaží inspirovat ostatní k podpoře tradic a zvyků. Dnes již výjimečnou příležitostí k nošení

valašského kroje jsou poutě a náboženské oslavy, které bývají spjaty se souborovým hnutím. (Urbanová, 2014)

Valašským krojem se zabývala celá řada umělců a spisovatelů, kteří chtěli valašský kroj podrobně popsat a zdokumentovat tak jeho složení, barevné uspořádání a střihy. Každý kout regionu měl svůj typický prvek kroje, který symbolizoval danou lokalitu. Jeden prvek však měly všechny dámské kroje, a tím byla zástěra z modrotisku. Chudý region si své kroje vyráběl z materiálů snadno dostupných (len, konopné vlákno, vlna, ovčí kožešiny) a výroba se opírala o domácí zpracování (Kovářů, 2008).

Nyní si představíme dámský i pánský kroj, který podrobně popsala ve své knize Lidový kroj na Valašsku Věra Kovářů. Univerzální střihy částí kroje se zabývala Eva Urbachová.

Mužský kroj:

Ten se skládal z plátěné košile neboli „košula“, která byla vyrobena z lněného nebo konopného plátna s výšivkou okolo límce a na konci rukávů (odlišná barva výšivky poukazovala na dané oblasti regionu). Dalším komponentem mužského kroje jsou kalhoty neboli „nohavice“ vyrobené z bílého sukna k pracovním příležitostem a ke svátečním z barevného sukna, které byly k tělu upevněny koženým páskem. Vesta - „brunclek“ - „frydka“ vyrobená z jemnějšího sukna modrošedé, hnědé, červené až fialové barvy zdobená barevným šňůrováním a výšivkou. Svrchní část kroje se dělí dle oblastí na kabát „huňá“ - „halenu“ - „župici“. Všechny tyto komponenty měly stejný úkol, a to zahřát tělo v sychravém počasí a ochránit před deštěm. Obuv k pánskému kroji se nazývá „krpce“, „papuče“ nebo vysoké kožené boty „čižmy“. Nezbytným doplňkem každého mužského kroje byl vybíjený řemen nadvakrát obtočený okolo těla a pokrývka hlavy – klobouk.

Dámský kroj:

Spodní část dámského kroje se nazývá „rubáč“/„košile“/„košulka“. Všechny tyto názvy popisují část kroje zastupující spodní prádlo vyrobené z plátna. Tzv. rukávce vyrobené z plátna jemně zdobené výšivkou na konci rukávů byly svázané u krku stuhou či na knoflík. Letnice nebo „leknice“ byla sukně spojená živůtkem byla vyrobena z lněného plátna ve světlých barvách. Po „leknici“ následovala zástěra neboli „fěrtach“ vyrobený nejprve z bílé lněné látky, později nahrazen modrotiskem. Živůtek – „frydka“ - „kordulka“ byla vyrobena z jemného sukna v barvách fialové, červené, ale i zelené a světlomodré. Barva se opět odvíjela od dané oblasti regionu, dále byly zdobené výšivkou. Podle stavu

ženy se nosívala pokrývka hlavy či spletené vlasy do copu. Nosily se „růšky“, čepce, „šatky“. Obuv k dámskému kroji byla stejná jako u mužského kroje, jen doplněná o vlněné punčochy: krpce, papuče, soukenná obuv. V zimním období a sychravém počasí tělo pokrýval tzv. - ubrus, vlnák či oděvadlo. Stejně jako u mužského kroje, se jako svrchní část nosívaly tzv. „kožuchy“, „kožušky“, „šuby“ (Kovářů, 2008).

Obrázek 2 Dámský kroj

(zdroj: Kovářů, 2008)

Obrázek 3 Mužský kroj

(zdroj: Kovářů, 2008)

Strava

Strava se skládala vždy z toho, co si lidé vypěstovali na poli a jaká zvířata chovala. Nejčastějším pokrmem byl chléb, mléko a brambory. K obědu se dělávaly vodové či zapražené polévky, kaše či omáčky, v chudších rodinách brambory. Maso se podávalo na stůl pouze při těžkých pracích nebo v nedělních či svátečních pokrmech (Motlová, 2016).

Nejčastějším pokrmem bývala „kyselica“, která se vařila z kysaného zelí a jedla se na snídani, oběd a někdy i večeři. Zelí se jedlo na mnoho způsobů a bylo uvařeno či nachystáno téměř každý den. Před masopustem se tradičně dělávala „zabíjačka“. O svátcích a v neděli bývalo jídlo bohatší a výživnější, v půstu zase nejedla ani vajíčka (Kovářů, 2008).

3.3 Lidová tvořivost

Lidová tvorba na Valašsku je velmi specifická a výjimečná. Zahrnuje výtvarné, hudební i slovesné umění, které se tradovalo s užitečným záměrem, a vycházelo z potřeb prostého lidu. Dále lidová tvorba splňovala potřeby a požadavky vycházející z obřadů, rituálů i pracovních povinností a přinášela potěšení, poučení i jistý druh zábavy.

Každý kraj měl vždy alespoň trochu odlišnou lidovou kulturu, a to z důvodu různorodé charakteristiky oblasti, odlišného způsobu osídlení a života, hospodaření a dalších podmínek ovlivňující život. Do těchto podmínek utváření lidové kultury se promítá i krajová mluva - nářečí (Motlová, 2016).

Výtvarná tvořivost - zahrnuje práci jak samouků, kteří se své tvorbě věnovali ve svém volném čase a pro zábavu, tak výrobky řemeslníků, kteří svou prací přispívali prostému lidu. Do těchto tradičních řemesel řadíme tesaře a truhláře, kteří pracovali s nejvyužívanějším materiálem – dřevem. Mimo stavění dřevěných obydlí, výrobu nábytku, kapliček či kostelíků se řezbářské dovednosti projevily také v postavičkách a dekoracích pro děti. Dalšími řemesly, ovlivňující výtvarnou tvořivost, jsou hrnčířství a kovářství.

Výtvarná tvořivost se realizovala i v domácím prostředí ku příležitosti výzdoby obydlí, pečení obřadního pečiva, vytváření obřadních a dekorativních předmětů či hraček pro děti. Nejčastěji se využívaly tyto materiály: proutí, sláma, kukuřičné šušťí, textilie, drátky, plodiny. Dále sem řadíme kraslice neboli ozdobená velikonoční vajíčka, která byla v každé oblasti kraje odlišná svými osobitými technikami. Další lidovou tvorbou, která byla doménou žen, bylo vyšívání. Kromě obřadního textilu se později vyšíval i domácí textil (ubrusy) a ložní prádlo. Vyšívaly se nejrůznější geometrické, zvířecí a rostlinné ornamenty a tyto výšivky byly hlavním znakem regionálních krojů (Motlová, 2016).

Hudba, tanec, zpěv - hudba provázela člověka po celý život – od narození až po jeho poslední dny. Písňe sloužily jako prostředek k vyjádření emocí a často odrážely každodenní radosti i starosti. Lidé zpívali téměř při každé příležitosti a zpěv byl neodmyslitelnou součástí jejich života.

Bez ohledu na věk si zpěv užívali jak děti, tak dospělí. Písňe doprovázely nejen chvíle odpočinku a zábavy, ale také práci, pasení dobytka, bohoslužby, rodinné oslavy i smuteční obřady. Děti si zpívaly při hrách, zamilovaní skládali milostné písňe a tradiční zpěvy se zpívaly při svátcích a lidových zvyklostech. Většina lidových písní neměla

konkrétního autora – byly předávány ústně z generace na generaci a staly se součástí kulturního dědictví.

Mezi nejstarší hudební nástroje, které lidé používali, patřily jednoduché bubínky a dřevěné píšťaly. Postupem času se hudební nástrojový repertoár rozšířil o niněru, flašinet, dudy, housle, klarinet, basu, trubky a zejména cimbál, jenž se stal symbolem lidové hudby a neodmyslitelnou součástí cimbálových kapel. Kromě klasických nástrojů si lidé vyráběli i různé hudební pomůcky doma, často s humorným podtextem – například vozembouch či různé druhy řehtaček, které se využívaly například při koledování.

Dále zde řadíme tanec, který je s hudbou opravdu úzce spjat a který měl v lidové kultuře významné postavení. Tradiční tance vycházely z přirozených pohybů, jako je chůze, skoky, běh nebo podupy. Mezi nejznámější valašské tance patří odzemek, jenž se tančil s valaškou a vyžadoval nejen zručnost, ale i fyzickou zdatnost. Tanec byl běžnou součástí oslav, svátků i tradičních zvyků.

Dnes se o udržování valašského folkloru starají různé taneční soubory a cimbálové muziky, které se aktivně věnují zachovávání lidových tradic a předávají kulturní dědictví dalším generacím.

Slovesnost - patří k nejvýznamnějším projevům tradiční lidové kultury. V minulosti byl ústní projev hlavním způsobem předávání informací a zároveň prostředkem, kterým se mezi lidmi šířila moudrost i zábava. Díky slovesnosti se uchovala říkadla, pořekadla, rčení, pranostiky, pohádky, hádanky, pověsti a legendy.

Lidová slovesnost se předávala po generace ústním podáním, což zajistilo její dlouhodobé uchování. S rostoucí gramotností se však začala zapisovat, čímž se rozšířily možnosti jejího zachování. Nedílnou součástí lidové slovesnosti bylo vždy i nářečí, které jí dodávalo jedinečný ráz (Motlová, 2016).

Valašské nářečí je specifické tím, že se v něm prolínají jazykové vlivy karpatské oblasti, češtiny i slovenštiny, což odráží historický vývoj i geografickou polohu regionu (Urbanová, 2004).

3.4 Mezigenerační vztahy

Dnešní moderní doba nese sebou jiný životní styl lidí, než jaký byl zcela normální v minulém století. Tato změna se týká všech oblastí lidského života i mezilidských vztahů. Také se mění struktura a podoba rodiny, než jak tomu bylo v dřívějších dobách. Dříve

spolu žily i tři generace pospolu pod jednou střechou, dnes se takové rodiny vidí velmi zřídka. Není neobvyklé, že dnešní mladá rodina žije i desítky kilometrů od prarodičů a jejich kontakt je tak omezen na telefonní hovory, hovory přes internet a občasné návštěvy. Z tohoto důvodu se vytrácí interakce mezi generacemi. Spontánní rozhovory, společně strávené chvíle, které se nabízí k vyprávění zážitků a sdělování zkušeností se odrážejí na upadání dodržování tradic a zvyků v dané lokalitě či regionu.

Tradice, zvyky či svátky, ať už církevní, nebo světské, se předávaly z pokolení na pokolení právě společnými chvílemi a komunikací. Prarodiče se většinou starali o svá vnoučata, protože jejich rodiče zastávali práci na poli, aby své rodiny uživil. Vznikalo mnoho společných chvil a děti se nápodobou učily zvyklostem od svých prarodičů. Ti předávali dětem své zkušenosti a životní moudrost.

Dnešní doba vidí stárnutí jako tu méně kvalitní část života. Často pohlíží na staré lidi skrze zažité stereotypy a nevidí staré lidi jako rovnocenné partnery. V souvislosti na tuto skutečnost je dán fakt, že upadá úcta ke starým lidem. Při tom se v minulosti staří lidé těšili úctě a jejich výsadnímu postavení, na které bylo úplně jinak nahlíženo a respektováno (Koželuchová et al., 2023).

Jedním z hlavních cílů mateřské školy je doplňovat rodinnou výchovu a podporovat pozitivní vztahy k vrstevníkům, rodině i ke starší generaci. Jak těchto cílů docílit nám udává Rámcový vzdělávací program, který pomocí kompetencí rozvíjí mezigenerační vztahy. Je důležité vytvořit dětem správné základy pro rozvoj správných vztahů ve společnosti, rozvoj solidarity a spolupráce a empatie. V RVP PV najdeme klíčové kompetence zaměřující se na problematiku mezigeneračních vztahů. Jsou to například:

Kompetence k učení – Dítě má elementární poznatky o světě lidí, kultury, přírody i techniky.

Sociální a personální kompetence – Dítě napodobuje modely prosocionálních chování a mezilidských vztahů. Dítě rozpozná nevhodné chování, pomáhá slabším a je ohleduplné k druhým.

Kompetence činnostní a občanské – Dítě má základní dětskou představu o tom, co je v souladu se základními lidskými hodnotami a normami. Uvědomuje si svá práva i práva druhých, učí se hájit a respektovat (MŠMT, 2021).

II PRAKTICKÁ ČÁST

4 VYUŽITÍ LIDOVÝCH TRADIC A ZVYKŮ V HUDEBNÍCH ČINNOSTECH V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Praktická část bakalářské práce se zabývá ověřením sady lidových písní a říkadel v Mateřské škole Štítná nad Vláří. Celá sada obsahuje propojení mezi hudebními činnostmi, říkadly a básněmi s tématy lidových tradic a zvyků. Tuto sadu jsem rozdělila do čtyř tematických bloků, kterými jsou: Babičko, vyprávěj, U muziky, Příchod jara, Na louce. Tyto bloky jdou systematicky za sebou a poukazují na přechod dvou ročních období. Zároveň jsou dva bloky použitelné kdykoliv v průběhu roku, dle uvážení učitele. Propojení sady písní, říkadel a básní s tematickými aktivitami seznamují děti s lidovou kulturou v regionu Valašsko. Také se zaměřují na seznámení dětí s životem našich prababiček, ukazují dětské hry v této době, ale také s dětskými povinnostmi.

Charakteristika mateřské školy Štítná nad Vláří

Mateřská škola Štítná nad Vláří se nachází v malebné vesnici mezi městy Slavičín a Valašské Klobouky, tedy v srdci valašského regionu. Tato mateřská škola má tři třídy – Koťátka, Motýlky a Žabky. Ověřování sady písní, básní a říkadel probíhalo ve třídě Koťátek, do které dochází 24 dětí ve věku 3,5 – 5 let.

Mateřská škola se zabývá všestranným rozvojem dítěte v ohledu na jeho zdraví, dále se zaměřuje na ekologickou stopu, kterou po sobě zanecháváme. Nezajímá se pouze o ekologii, ale také o předávání kulturních hodnot dětem tou nejpřirozenější formou, proto jsem si tuto mateřskou školu vybrala.

Cílová skupina dětí

Vybranou cílovou skupinou dětí je věk od 3,5 – 5 let. Ve třídě Koťátek je zapsáno 24 dětí, 13 holek a 11 chlapců. Děti jsou velmi zvědavé a všestranně nadané. Realizace sady dětí zaujala a motivovala k dalšímu spontánnímu i cílenému učení.

Z vlastní praxe vím, že starší děti, tedy děti ve věku 5-7 už mají povědomí o tradicích a zvycích, dokážou srovnat život v dnešní době a v době dřívější. Mladší děti, které jsem si pro svou realizaci vybrala, jsou v této tematice neznalé a s propojením hudebních činností si informace lépe zapamatují.

Dílčí cíle sady lidových písní, básní, říkadel

Dílčím vzdělávacím cílem sady písní, básní a říkadel s využitím lidových tradic a zvyků udávám rozvoj pěveckých dovedností v rámci lidových písní. Dále se zaměřím na rozvoj znázornění rytmu pomocí dřívěk, a také pomocí jednoduchých tanců. V rámci sady písní, básní a říkadel budu u dětí rozvíjet osvojování lidových tradic a zvyků valašského regionu.

Kompetence lidových písní, básní, říkadel

Klíčové kompetence této sady se opírají o všechny kompetence z RVP PV. Kompetence k učení se naplní v rámci seznamování lidových tradic a zvyků v daném regionu. Dále naplňuje při seznamování s lidovými písněmi, básněmi a říkadly. V rámci kompetencí k řešení problémů budou děti srovnávat současný a minulý život a budou hledat řešení k odlišnému stylu života dětí. Komunikativní kompetence budou naplňovat při prezentaci říkadel a básní s lidovou tematikou, dále také při vedených rozhovorech a diskuzích. Kompetence činnosti a občanské spolu s kompetencí personální a sociální se zaměří na poznávání lidských kulturních hodnot, dále jejich kulturního dědictví a dodržování lidových tradic a zvyků přirozeným způsobem.

Vzdělávací obsah

Vzdělávací obsah sady je pestrý a rozmanitý. Sada lidových písní, básní a říkadel je doplněna o aktivity, které propojují všechny vzdělávací oblasti. Správné pěvecké návyky souvisí s držením těla a se správným dýcháním. Držení těla využijeme i při hudebně-pohybových činnostech a u jednoduchých tanců. Sada zaměřená na písně, básně a říkadla z regionu Valašska dětem rozšiřuje slovní zásobu, která bude doplněna o nová slova z valašského nářečí. Komunikativní dovednosti jsou zde rozvinuty při popisování a srovnávání života v dnešní době a při přednesu básní a říkadel. Společenská oblast se zde zaměřuje na uvědomování si našich kořenů a kulturních hodnot. Dále dětem představím pečení tradičního valašského frgálu, také sady propojím s ukázkou valašského kroje a kulturním vystoupením pěveckého sboru. Dále se děti seznámí a sami si vyzkouší tradiční dětské hry.

Časový rozsah realizace sady

Časový rozsah sady písní, básní a říkadel lze přizpůsobit dle potřeb učitele. Jelikož je sada rozdělena do čtyř bloků, lze jednotlivé bloky realizovat po týdnech. Při realizaci jsem však vždy spojila dva bloky a časový rozsah byl dva týdny.

Výhodou této sady a jejích bloků je variabilita zařazení během školního roku. Pouze jeden blok s názvem: Příchod jara je doporučen realizovat v jarním období. Doporučeným rozsahem každého bloku je jeden týden, lze je však rozdělit i na méně dnů dle vzdělávacího plánu.

5 PLÁN REALIZACE SADY LIDOVÝCH PÍSNÍ, BÁSNÍ A ŘÍKADEL V PRAXI

V tabulce, kterou zde vidíte, uvádím přehled didaktických strategií v rámci sady aktivit. Nejprve je napsán název aktivity, v druhém sloupci jsou uvedeny kategorie hudebních aktivit. Následně nalezneme ve třetím sloupci organizační formu, poté uvádím metodu. Čtvrtý a pátý sloupec uvádí cíle v jazyce učitele a dítěte.

Tabulka 1 Plán realizace

Název aktivity	Hudební činnosti	Organizační forma	Metody	Cíle v jazyce učitele	Cíle v jazyce dítěte
1. Babičko, vyprávěj	Pěvecké činnosti Poslechové činnosti Hudebně-pohybové činnosti	Řízená činnost	Vyprávění, popis, rozhovor, napodobování, poslech, hra	Seznámit děti s lidovými písněmi a říkadly. Rozvíjet u dětí poslechové vnímání skrze píseň. Rozvíjet u dětí vnímání rytmu skrze písně a říkadla.	Interpretovat lidové písně a říkadla. Pochopit text poslechové písně. Vyjádřit rytmus písní a říkadel pohybem.
2. U muziky	Pěvecké činnosti Instrumentální činnosti Hudebně-pohybové činnosti	Skupinová činnost	Vyprávění, napodobování, manipulování, nácvik hudebně-pohybových činností	Rozvíjet u dětí rytmické cítění pohybem. Představit dětem tanec k písni: Ej toč sa děvča. Podporovat u dětí vyjádření rytmu dřívky.	Vyjádřit rytmus pohybem. Zapamatovat si kroky k tanci na píseň: Ej toč sa děvča. Znázornit rytmus písně dřívky.

3. Příchod jara	Pěvecké činnosti Hudebně-pohybové činnosti Poslechové činnosti	Řízená činnost	Vyprávění, popis, napodobování, nácvik hudebně-pohybových činností, poslech, manipulování	Představit dětem básně a říkadla k tradici: Vynášení Moreny Představit dětem hudebně-pohybovou hru: Zlatá brána otevřená. Rozvíjet u dětí smysl pro melodii.	Reprodukovat básně a říkadla k tradici Vynášení Moreny. Zapamatovat si princip hry: Zlatá brána otevřená. Vyjádřit různé melodie pohybem.
4. Na louce	Pěvecké činnosti Hudebně-pohybové činnosti Instrumentální činnosti	Řízená činnost	Vyprávění, popis, rozhovor, nácvik hudebně-pohybových činností, hra	Představit dětem píseň: Už jsem doorál. Představit dětem hudebně-pohybovou hru: Uvíjíme věneček. Podporovat u dětí vyjádření rytmu na hudební nástroje.	Interpretovat píseň: Už jsem doorál. Zapamatovat si kroky a zhudebněné říkadlo ke hře: Uvíjíme věneček. Znázornit rytmus dané písně hrou na hudební nástroje.

(zdroj: vlastní)

Nyní představuji jednotlivé aktivity, které jsem realizovala v Mateřské škole Štítná nad Vláří po dobu dvou týdnů. Jednotlivé aktivity jsem rozepsala do tabulek s dílčími vzdělávacími cíli, kompetencemi, s prostředky a pomůckami, a taky s časovou náročností jednotlivých aktivit. Pod každou tabulkou popisuji průběh řízené činnosti včetně motivace a závěrečné reflexe.

Jednotlivé dny jsem očíslovala podle pořadí. Motivaci jsem jako jistý rituál pro děti zanechala po všech dnech stejnou. Děti poté vždy věděly, co je čeká.

5.1 Babičko, vyprávěj

Tabulka 2 Aktivita: Babičko, vyprávěj

Cíle v jazyce učitele	Seznámit děti s lidovými písněmi a říkadly. Rozvíjet u dětí poslechové vnímání skrze píseň. Rozvíjet u dětí vnímání rytmu skrze píseň a říkadla.
Cíle v jazyce dítěte	Interpretovat lidové písně a říkadla. Pochopit text poslechové písně. Vyjádřit rytmus písní a říkadel pohybem.
Kompetence	Dítě se dokáže soustředit na činnost, učí se kultuře v jeho regionu skrze píseň a lidová říkadla. <i>Kompetence k učení: Dítě má elementární poznatky o světě lidí, kultury, přírody i techniky, který dítě obklopuje, o jeho rozmanitostech a proměnách; orientuje se v řádu a dění v prostředí, ve kterém žije.</i>
Organizační forma	Řízená činnost
Metody	Vyprávění, rozhovor, popis, napodobování, poslech, hra
Prostředky a pomůcky	Valašský kroj, valašský šátek, obrázky k tématice (dřevěnice, ovce, pec, valašský pár), mapa Valašska, noty k písním (A já su synek z Polanky, Dyby moje nožky), CD Laštověnka, klavír, valašská panenka, klobouk
Časová náročnost	3 dny

(zdroj: vlastní)

Realizace:

1. den.

Motivace: Děti jsem svolala do kruhu písní „Vstávaj náš valášku“, kterou děti poslouchaly z přehrávače. Každé dítě jsem pohladila valašským šátkem a postupně jsme utvořily kruh. Vždy jsem nejprve dětem řekla, o čem si budeme v daný den povídat a na co se mají těšit. S dětmi jsem navázala na rozhovor o jejich vesnici, ve které žijí a ve které je tato mateřská škola. Poté jsme si řízeným rozhovorem a společnými myšlenkami vysvětlili pojmy: Valašsko, valašský kroj – ten jsem dětem ukázala a popsala jednotlivé vrstvy. Region jsem dětem ukázala na zjednodušené mapě a vyznačila jsem tam tuto vesnici.

Zjednodušeně jsem navázala na život našich předků – ukázka dřevěnice, pracovních povinností na poli, života dětí a jejich her. Při rozhovorech putoval valašský klobouk pro zajištění organizace dětí a respektu při poslechu.

Průběh: Následně jsem v rámci seznamování s lidovou tvořivostí dětem představila zhudebněné říkadlo: „Pod stolem drobky“, pomocí kterého jsem děti svolávala do kruhu. Děti se k říkadlu připojovaly. Pomocí vyprávění o životě našich předků a jejich lásce k hudbě, tanci a zpěvu, který je prováděl každodenními činnostmi, jsem děti seznámila s lidovou písní. Následně jsem dětem představila píseň: „A já su synek z Polanky“, kterou jsem děti učila pomocí skupinek kluků a holek, tak jak se zpívá v písni. Jako doprovod k písni jsem dětem ukázala jednoduché taneční kroky. Doprovodnou činností k tomuto tématu bylo stavění dřevěnice pro valáška z poslechové písně z dřevěných kostek. Děti při stavění poslouchaly lidové písně - „Vstávaj náš valášku“ a „A já su synek z Polanky“. Na konci řízené činnosti jsem pro děti připravila jednoduchou honičku, která byla motivována lidovým říkadlem: „Ene, bene Emane“.

Reflexe dětí: Děti se aktivně zapojovaly a s nadšením zpívaly a říkaly říkadla. Chtěly se také zapojit do rozhovorů k tématu Valašska. Dle zapamatování si textu k písni a spontánním zpěvem písní a říkadel usuzuji zaujetí dětí tématem.

2. den

Motivace: Děti jsem svolala do kruhu písní „Vstávaj náš valášku“, kterou děti poslouchaly z přehrávače. Každé dítě jsem pohládila valašským šátkem a postupně jsme utvořily kruh. Společně jsme si zopakovali, co si děti pamatují o Valašsku a o životě v tomto regionu. V tento den jsem pozvala do kruhu babičku, která měla na sobě oblečený kroj. Po přivítání babičky jsme společně s dětmi popsali části kroje. Babička dětem vyprávěla své dětství, zážitky z her, pracovní povinnosti, oblíbené jídlo, atd. Vyprávěla také o odlišné době, o své rodině a životu na vesnici. Babičku jsem doplňovala otázkami, na které odpovídala, společně jsme přešli k tématu lidové písně, říkadel a her.

Průběh: Babička dětem ukázala její oblíbenou hru z dětství – Na slepou bábu, která je doprovázená zhudebněným říkadlem (viz příloha). Dětem jsem následně vysvětlila pravidla hry, upozornila na bezpečnost a několikrát jsme hru zopakovali. Babička nám poté s doprovodným tancem zazpívala a zatančila na píseň: „Dyby moje nožky“, kterou děti

nejprve poslouchaly, poté odpovídaly na otázky k textu písně a na její melodii. Společně jsme si na píseň zatancovali jednoduchý tanec:

1. sloka:

- ruce v bok, úkroky vpřed – nejprve na patu, poté na špičku, výměna nohou (vždy dvě těžké doby jedna noha)
- na poslední dobu v první části písně tleskneme rukama („tanco VAT“)
- poskoky na místě, následná otočka a tlesk na poslední dobu v písni

2. sloka:

- pohupování v kolenou, ruce jsou pokrčené a před tělem, kroutivý pohyb v zápěstí
- na poslední dobu v první části tlesk
- tanec ve dvojicích: pravé ruce jsou propletené, otočky
- na poslední dobu v písni tlesk

Následně jsme si společně v kruhu zazpívali píseň z předešlého dne: „A já su synek z Polanky“. Poté jsme si sedli zpět do kruhu a povídali jsme si o oblíbených pokrmech dětí a o tradičních jídlech našich babiček. Své zkušenosti doplnila i pozvaná babička. Jedním z hlavních tradičních jídel je valašský frgál, který jsme si následně s dětmi upekli ve skupinkách.

Reflexe: Po upečení jsem dětem položila otázky týkající se dnešního tématu. Jaký rozdíl života našich babiček a současným životem si zapamatovali? Jakou píseň nám babička zazpívala? Jaký tradiční pokrm jsme si upekli?

3. den

Motivace: Děti jsem svolala do kruhu písní „Vstávaj náš valášku“, kterou děti poslouchaly z přehrávače. Každé dítě jsem pohladila valašským šátkem a postupně jsme utvořili kruh. S dětmi jsme si zopakovali zážitky z předešlých dnů a nové informace týkající se regionu Valašsko.

Průběh: S dětmi jsem za poslechu hudby vyprávěla o životě lidí na valašských kopcích. Vyprávěla jsem o pasáčkovi, o ovečkách a o nelehkém životě, který vždy v dobré obrátila písnička. Společně jsme si s dětmi zazpívali píseň „A já su synek z Polanky“ –

děti jsem rozdělila na skupinky holek a kluků, první sloku zpívali kluci, holky se do rytmu pohupovaly s rukama v bok, poté se skupiny vyměnily – děvčata zpívala a kluci se zdviženou rukou pohupovali do rytmu. Při třetí sloce si děvčata vybrala chlapce jako tanečního partnera a za zpěvu se páry točily dokola. Po zpěvu doprovázeném jednoduchým tanečkem jsem dětem představila řemesla, která se v regionu vyskytovala. Dále jsme se bavili o obživě lidí – o chování krav a ovcí, výroba mléčných výrobků, výroba oděvu z kůží z ovcí. Následně jsme si zatančili na zpívanou píseň: „Dyby moje nožky“. Na přání děti jsme zopakovali honičku s rozpočítadlem: „Ene, bene, Emane“. Poté se děti přesunuly ke stolečkům, kde si děti pomocí vodových barev namalovaly valašský kroj pomocí šablony a předlohy. U výtvarné práce jsme si s dětmi zpívali písně valašské, které se naučily i některé další, které děti znaly.

Reflexe: Již pomocí zpěvu písní a tanci jsem zjistila povědomí o valašské písni. Dále jsem pomocí otázek zjistila, jak se dětem práce dařila: „Jaká píseň se vám líbila nejvíce? Proč?“ „Znali jste i další lidové písně?“

5.2 U muziky

Tabulka 3 Aktivita: U muziky

Cíle v jazyce učitele	Rozvíjet u dětí rytmické cítění pohybem. Představit dětem tanec k písni: Ej toč sa děvča. Podporovat u dětí vyjádření rytmu dřívky.
Cíle v jazyce dítěte	Vyjádřit rytmus pohybem. Zapamatovat si kroky k tanci na píseň: Ej toč sa děvča. Znázornit rytmus písně dřívky.
Kompetence	Dítě dokáže vnímat rytmus, učí se kroky k tanci a dokáže sladit pohyb se zpěvem. <i>Kompetence k učení: Dítě se učí nejen spontánně, ale i vědomě, vyvine úsilí, soustředí se na činnost a záměrně si zapamatuje; při zadané práci dokončí, co započalo; dovede postupovat podle instrukcí a pokynů, je schopno dobrat se k výsledkům.</i>
Organizační forma	Skupinová forma
Metody	Vyprávění, napodobování, manipulování, nácvik hudebně-pohybových činností

Prostředky a pomůcky	Klavír, dřívka, noty k písni: Na brumovském zámku, Ej toč sa děvča, A vy páni muzikanti, valašský šátek, klobouk
Časová náročnost	2 dny

(zdroj: vlastní)

1. den

Motivace: Opět jsem použila stejnou motivaci jako v předešlé sadě: Děti jsem svolala do kruhu písní „Vstávaj náš valášku“, kterou děti poslouchaly z přehrávače. Každé dítě jsem pohladila valašským šátkem a postupně jsme utvořily kruh. Společným rozhovorem o probíhající tradici Fašank, jsme přešli k tématu této aktivity: „U muziky“. Dětem jsem vysvětlila význam písně v obyčejném lidském životě. Děti také ze své zkušenosti řekly jejich oblíbenou písničku. Aby se děti nepřekřikovaly, zavedla jsem pravidlo klobouku – pouze ten, kdo má klobouk na hlavě, může mluvit.

Průběh: U klobouku jsme zůstali a děti si zatančily tzv. kloboukový tanec. Děti seděly v kruhu a posílaly si klobouk z hlavy na hlavu za doprovodu písně: „A vy páni muzikanti“. Když píseň přestala hrát, dítě, které mělo na hlavě klobouk, vypadlo. Po konci této hry jsem děti svolala opět do kruhu, kde jsem jim představila báseň „Zahrajte mně housličky“, kterou jsem doprovodila hrou na tělo. Děti po mně následně opakovaly pohyb, kterému přidávaly i verše básničky.

Zahrajte mně housličky, (dva ukazováčky se kolmo třou o sebe)

z javorové destičky.

Zahrajte mně vesele, (ťukání střídavě prstů o palec)

ať se srdce zasměje. (otáčení dlaní do stran)

Následně jsme s dětmi udělaly půlkruh před klavírem, kde jsem jim představila píseň: „Na brumovském zámku“. Děti po poslechu písně odpovídaly na otázky. „Jaká byla píseň?“ „Veselá nebo smutná?“ „Co je to ten cimbálek?“ – rozvedli jsme krátké vyprávění o tradičním hudebním nástroji, který hrává lidové písně v národopisných souborech. Po diskuzi jsem dětem znovu zahrála a zazpívala píseň, kterou po mně nejprve po verších opakovaly a následně jsme ji zazpívaly celou. Poté si děti našly taneční dvojici a zpěv jsme doprovodili spontánním tancem. Celou řízenou činností jsem doplňovala vyprávěním

o tanečních zábavách v minulosti, o zpěvu, který doprovázel každodenní činnosti. Na závěr děti čekala pohybová hra na vyjádření tempa a rytmu na píseň: „Ej toč sa děvča“, se kterou budou ještě děti pracovat následující den. Hrála jsem píseň na klavír v různých tempech a děti svým pohybem píseň vyjadřovaly.

Reflexe: „Už jste někdy hráli kloboukový tanec? Jak se vám dařilo předávat klobouk? Jak jste se cítili, když klobouk zůstal na vaší hlavě? Jakou píseň jsme se dnes naučili? Už jste ji někdy slyšeli?“

2. den

Motivace: Opět jsem použila stejnou motivaci jako v předešlé sadě: Děti jsem svolala do kruhu písní „Vstávaj náš valášku“, kterou děti poslouchaly z přehrávače. Každé dítě jsem pohladila valašským šátkem a postupně jsme utvořili kruh. Vrátila jsem se znovu k tradici Fašank, která je doprovázena průvodem masek a zpěvem. Dětem jsem přečetla úryvek z příběhu „Jak to bylo o masopustu“ knihy Chaloupka na vršku. Ukázala jsem dětem obrázky z knihy, děti sdělovaly své zkušenosti. Téma jsem převedla na muzikanty z pohádky, kdo na co hrál a jestli si pamatují tradiční hudební nástroj z písně (cimbál). Dětem jsem ukázala obrázek.

Průběh: Nejprve jsme společně zopakovali báseň s hrou na tělo „Zahrajte mně housličky“. Abychom nehráli pouze na naše tělo, rozdala jsem dětem dřívka. Nejprve děti po mně opakovaly jednoduché rytmické struktury, poté jsme libovolnou hrou doprovodili píseň: „A vy páni muzikanti“. Poté jsem děti rozdělila na dvě skupiny, každá skupina doprovázela píseň jinou rytmickou strukturou - 1. skupina hrála na dřívka pouze každou první těžkou dobu, 2. skupina hrála na každou ze čtyř dob (tzn. 2/4 rytmus). Nejprve hrály skupinky jednotlivě, poté jsme se pokusili skupinky propojit. Po rytmizaci a doprovodu písně jsme si zopakovali píseň: „Na brumovském zámku“, kterou měly děti možnost ztvárnit pohybem. Následně jsem dětem představila píseň: „Ej toč sa děvča“, kterou děti již slyšely. Děti jsem rozdělila na dvojice, které stály v obvodu kruhu. První dva verše děti s vysokými koleny poskakovaly okolo své osy, při tom měly ruce v bok. Druhou část s repeticí děti utvořily dvojice a otáčely se společně, při repetici tleskly a změnily směr. Druhá sloka měla obměněnou první část písně, ve které se děti pohupovaly a nakrucovaly do stran s rukama v bok. Při repetici opět utvořily dvojice a otáčely se dokola.

Reflexe: „Už jste někdy hráli na nějaký hudební nástroj? Jak se vám dařilo ťukat dřívky do rytmu? Bylo pro vás těžké držet svůj rytmus ve skupince? K jaké písni jsme si zatancovali taneček? Bylo pro vás těžké si kroky zapamatovat?“

5.3 Příchod jara

Tabulka 4 Aktivita: Příchod jara

Cíle v jazyce učitele	Představit dětem básně a říkadla k tradici: Vynášení Moreny Představit dětem hudebně-pohybovou hru: Zlatá brána otevřená. Rozvíjet u dětí smysl pro melodii.
Cíle v jazyce dítěte	Reprodukovat básně a říkadla k tradici Vynášení Moreny. Zapamatovat si princip hry: Zlatá brána otevřená. Vyjádřit různé melodie pohybem.
Kompetence	Dítě se pomocí lidových písní, básní a říkadel seznamuje s tradicí vynášení Moreny, dokáže vnímat rytmus a vyjádřit jej pohybem. <i>Kompetence k učení: Dítě klade otázky a hledá na ně odpovědi, aktivně si všímá, co se kolem něho děje; chce porozumět věcem, jevům a dějům, které kolem sebe vidí; poznává, že se může mnohému naučit, raduje se z toho, co samo dokázalo a zvládlo.</i>
Organizační forma	Řízená forma
Metody	Vyprávění, popis, napodobování, nácvik hudebně-pohybových činností, poslech, manipulování
Prostředky a pomůcky	Klavír, noty k písním (Létala si lašťovénka, Přišlo jaro do vsi, Už jsem doorál), valašský kroj, šátky, Morena
Časová náročnost	2 dny

(zdroj: vlastní)

1. den

Motivace: Děti jsem po úvodním přivítání namotivovala písní „Létala si lašťovénka“ – děti ležely na zemi, nejprve poslouchaly, já jsem je šátkem svolávala do kruhu. Následně jsem započala rozhovor o příchodu jara. Děti odpovídaly na otázky, vyjmenovávaly typické znaky příchodu jara, typické počasí, změna oblečení a oblíbené aktivity dětí.

Na jarní aktivity jsem navázala vyprávěním o Valašsku, o probouzení se přírody a s tím spojené povinnosti na poli – vyhánění dobytka na pastvu, orání půdy, atd.

Průběh: Když děti po zimě vyběhly na louky, pole rády hrály hr, tak jako my. Dětem jsem představila hru „Zlatá brána otevřená“, která je doprovázena říkadlem. Děti hru rychle pochopily a několikrát jsme si ji zahráli. Poté jsem děti svolala do kruhu a pomocí příběhu z knihy Chaloupka na vršku jsem dětem představila tradici o vynášení Moreny a příchodu jara. Poté děti vyprávěly své zkušenosti z předešlých let o této tradici. Následně jsem dětem představila plán vynášení Moreny v mateřské škole. Průvod bude doplněn o písničku a básničku, kterou jsem dětem přednesla i s pohybem. Báseň „Smrt nesem ze vsi“ děti po mně zopakovaly a díky pohybu si ji rychleji zapamatovaly. Následně jsem dětem hrála na klavír píseň „Létala si lašťovénka“. Děti se pohybovaly podle dynamiky a tempa, když jsem přestala hrát, děti si musely dřepnout. V závěrečné části jsem dětem zazpívala píseň: „Přišlo jaro do vsi“, kterou po mně děti opakovaly, na závěrečnou část písně: „huhuhu jaro už je tu“ – děti tleskaly.

Reflexe: Dětem jsem pokládala otázky, na které odpovídaly: „Jaká tradice se pojí s příchodem jara? Jakou básničku jsme se o Moreně naučili? Pamatujete si píseň, kterou přivoláme jaro? Jaká byla písnička o lašťovénce? Veselá nebo smutná?“

2. den

Motivace: Opět začínám stejnou motivací jako předešlý den, aby si děti lépe propojily danou sadu aktivit. Děti seděly rozmístěny po třídě a za poslechu písně z CD „Létala si lašťovénka“ jsem děti šátkem svolávala do kruhu. Po svolání jsem navázala na téma k tradici Vynášení Moreny. Znovu jsem dětem ukázala obrázky z knihy Chaloupka na vršku, děti popisovaly, z čeho je asi Morena vyrobená.

Průběh: V návaznosti na Morenu jsme si s dětmi zopakovali báseň s pohybem: „Smrt nesem ze vsi“. Poté jsme si zazpívali píseň „Přišlo jaro do vsi“. Poté jsem dětem představila poslechovou hru „Na Morenu“. Děti poslouchaly hrané písně na klavír, pokud děti zaslechly smutnou píseň, zakřičely „Pozor Morena!“. Pokud slyšely píseň veselou, zakřičely: „Jaro je tady!“. Zaměřila jsem se na rozpoznávání durové a mollové melodie, kterou doprovázelo ještě vnímání tempa písně – pomalé, rychlé. Poté děti tempo znázornily pohybem po třídě ve ztvárnění příchodu radostného jara. Po pohybové hře jsem si děti svolala zpět do kruhu, kde jsem dětem představila pracovní povinnosti na poli, které

přicházejí s příchodem jara. Vyprávění jsem opět motivovala na valáška a jeho ovečky a doplnila jsem je o píseň „Už jsem doorál“. S dětmi jsme rozvedli, co znamená orat, vláčit, co je to pluh. Následně děti po mně píseň po zpívaných verších opakovaly. Zpěv děvčata doplnila o jednoduché taneční kroky. Závěrem řízené činnosti jsme se přesunuli do tělocvičny mateřské školy, kde jsme společně vyrobili Morenu ze dřeva, sena, látek, vyfouknutých vajíček. Morenu jsme dozdobili komponenty z kroje – šátkem, zástěrou.

Reflexe: Při výrobě Moreny jsem se děti ptala, jakou novou píseň dnes slyšely? Dále jsem se zaměřila na otázky ohledně vnímání melodie, zda to bylo pro děti těžké nebo ne.

5.4 Na louce

Tabulka 5 Aktivita: Na louce

Cíle v jazyce učitele	Představit dětem píseň: Lúčka zelená. Představit dětem hudebně-pohybovou hru: Uvívíme věneček. Podporovat u dětí vyjádření rytmu na hudební nástroje.
Cíle v jazyce dítěte	Interpretovat píseň: Lúčka zelená. Zapamatovat si kroky a zhudebněné říkadlo ke hře: Uvívíme věneček. Znázornit rytmus dané písně hrou na hudební nástroje.
Kompetence	Dítě dokáže vnímat rytmus lidové písně, říkadla a dokáže jej vyjádřit pohybem spontánně i podle zadání. <i>Kompetence k učení: Dítě se učí nejen spontánně, ale i vědomě, vyvine úsilí, soustředí se na činnost a záměrně si zapamatuje; při zadané práci dokončí, co započalo; dovede postupovat podle instrukcí a pokynů, je schopno dobrat se k výsledkům.</i>
Organizační forma	Řízená forma
Metody	Vyprávění, popis, rozhovor, nácvik hudebně-pohybových činností, hra
Prostředky a pomůcky	Klavír, noty k písním (Zajíček sa na dolince pase, Černá vlnka, Lúčka zelená), dřívka, obrázky květin (pomněnky, petrkliče, fialky)
Časová náročnost	3 dny

(zdroj: vlastní)

1. den

Motivace: Jelikož tato sada navazovala na předchozí sadu o vynášení Moreny, zachovala jsem i motivaci s šátkem a písni: „Létala si laštověnka“. S dětmi jsme započali rozhovor o příchodu jara, seznámila jsem děti s tradičními činnostmi, které na jaře čekaly naše předky – příprava pole na sázení, vyhánění dobytka na louky. Vyprávěla jsem dětem o životě dětí, které již v brzkém věku chodily na pastviny pást dobytek a při tom si společně hrály oblíbené hry. Připomněli jsme si hry a hračky z předešlých sad aktivit.

Průběh: Vrátili jsme se zpět k pasení dobytka. Představila jsem dětem píseň „Černá vlnka na bílém baránku“, kterou děti nejprve poslouchaly, poté odpovídaly na otázky k textu písně. Následně si děti zahrály na ovečky, které se pohybovaly po pastvině podle rytmu písničky. Když píseň zastavila, ovečky se musely shromáždit do houfu uprostřed třídy. Po naposlouchání písně pomocí hry bylo pro děti jednodušší si ji zapamatovat a správně reprodukovat. Následně jsem dětem rozdala dřívka, kterými jsme doprovodili říkadlo o píšťaličce. Dětem jsem také vyprávěla o výrobě píšťalek z vrbového proutí. Na závěr jsme si s dětmi zahráli na honěnou s rozpočítadlem: „U potoka roste kvítí“.

Reflexe: Dětem jsem pokládala otázky: „Jak se vám dařilo doprovodit říkadlo na dřívka? Bylo to pro vás jednoduché nebo těžké? Když jste se stali ovečkami, bylo pro vás těžké správně rozhodnout, kdy se dát do houfu nebo ne? Pamatujete si novou písničku o beránkovi? Dařilo se vám ji zazpívat celou?“

2. den

Motivace: Opět jsem děti svolala do kruhu šátkem za poslechu písně: „Létala si laštověnka“. Tento den jsem dětem vyprávěla o dívčích a chlapeckých hrách venku v přírodě. Vedli jsme rozhovor o rozkvétající přírodě, kterou děvčata využívala k výrobě nejrůznějších dekorací – věnečků do vlasů.

Průběh: Společně s paní učitelkou této třídy jsme dětem představili tradiční valašskou pohybovou hru – „Zavíjačka“. Děti jsem rozdělila na tři skupinky okolo obrázků jarních květin – pomněnky, kropáčky, fialky. Se zpěvem a pohybem jsme děti svolávali postupně do kruhu, následně jsme „věneček“ rozpletli podle pravidel hry. Poté jsme s dětmi vedli rozhovor o dalších hrách, které se liší od těch, co v dnešní době známe a zavzpomínali jsme na hry, které jsme v rámci sad aktivit už hráli, a které starodávné hry se jim líbily nejvíce hry. Následně jsme si společně zopakovali píseň z předešlého dne

„Černá vlnka“ a dětem jsem zazpívala novou píseň „Zajíček sa na dolince pase“. Nejprve ji děti poslouchal při pohybové hře „Na myslivce“ – když píseň přestala hrát, děti si musely dřepnout, aby j myslivec neviděl. Poté jsem dětem rozdala dřívka a činelky, kterými děti podle zadání píseň doprovodily. Děti jsem rozdělila na dvě skupiny – děti s činelkami hrály pouze na první těžkou dobu, děti se dřívky hrály na každou čtvrtovou dobu.

Při pobytu venku jsem s ostatními třídami vynesly Morenu za doprovodu písně „Přišlo jaro do vsi“ a básni „Smrt nesem ze vsi“

Reflexe: Děti jsem se ptala na otázky, které mi poskytly zpětnou vazbu k dnešní řízené činnosti: „Jak se vám líbila hra Zavíjačka? Jaké květiny jsme do věnečku při hře zapletly? Když jsme doprovázeli píseň „Na tej lúce zelenej“, dařilo se vám udržet tempo s ostatními dětmi? Bylo to pro vás těžké nebo jednoduché?“

3. den

Motivace: Opět jsem děti svolala do kruhu šátkem za poslechu písně: „Létala si laštověnka“. Jelikož byl tento den mým posledním v této mateřské škole, zopakovali jsme si s dětmi vše, co se o Valašsku naučily. Jak se žilo za dob našich babiček, co měly babičky jiné, jaké hry byly v době našich předků oblíbené. Připomněli jsme si všechny písničky, které děti slyšely a nebo si zazpívaly. Znovu jsem dětem ukázala valašský kroj a jeho části jsme si popsali. Děti z vlastní zkušenosti vyprávěli o valáškově, o ovečkách.

Průběh: Dětem jsem ukázala i dětský valašský kroj. Poté jsem děti rozdělila na dvě skupinky – kluci a holky, a představila jsem jim píseň „Lúčka zelená“, která zpívá o mládencích a děvčatech z vesnice Návojná. Ke zpěvu jsem dětem ukázala jednoduché taneční kroky, které vždy tančila ta skupinka, která nezpívala. Také jsem dětem ukázala hlavní prvky valašského tance – kluci vzpažená ruka, děvčata ruce v bok a otáčení se do rytmu. Několikrát jsme aktivitu zopakovali, na druhou a čtvrtou sloku písně děti utvořily taneční páry a točily se spolu dokola. V tanci a zpěvu jsme zůstali a zopakovali jsme si píseň „Černá vlnka na bílém baránku“. Na přání dětí jsme si poté zahráli pohybovou hru „Na myslivce“, při níž se děti pohybovaly po třídě do rytmu písně „Na tej lúce zelené“, když píseň přestala hrát, děti se musely schovat = dřepnout před myslivcem. Poté se děti pohodlně usadily a poslouchaly příběh z Chaloupky na vršku – Jak písťalka pomohla. K přiblížení této doby jsou příběhy vhodné. Na to jsme navázali zrytmizovaným říkadlem

„Otloukej se písťaličko“. Závěrem řízené činnosti byl poslech písně, která nám celou sadu aktivit započala - „Stávaj náš Valášku“.

Reflexe: „Jakou písničku jste si z celé sady zapamatovali? Jakou jste si oblíbili? Dařilo se vám zapamatovat si slova i kroky k písni „Lúčka zelená“?“

Obrázek 4 Valašský kroj

(zdroj: vlastní)

Obrázek 5 Valašská nástěnka

(zdroj: vlastní)

Obrázek 6 Ukázka vázání šátku

(zdroj: vlastní)

Obrázek 7 Ukázka valašského kroje

(zdroj: vlastní)

Obrázek 8 Vyprávění babičky

(zdroj: vlastní)

Obrázek 9 Babička v kroji

(zdroj: vlastní)

Obrázek 10 Malba kroje

(zdroj: vlastní)

Obrázek 11 Pečení frgálu

(zdroj: vlastní)

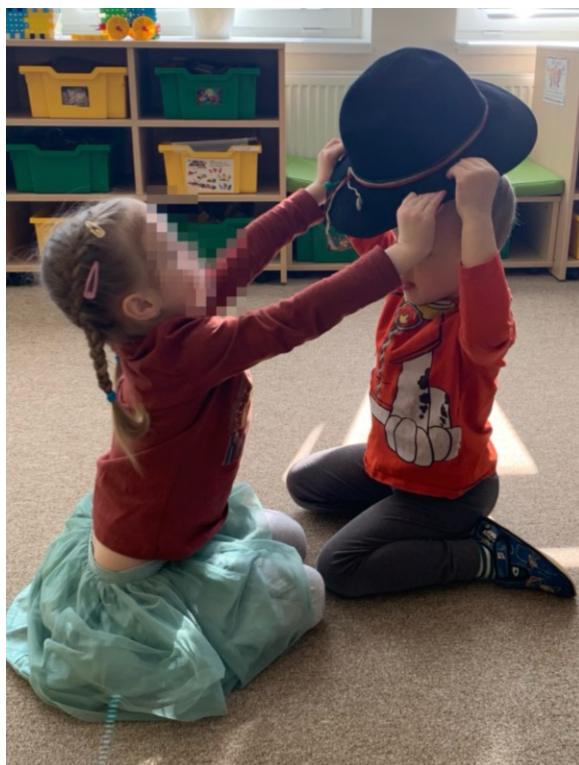
Obrázek 12 Pečení frgálu

(zdroj: vlastní)

Obrázek 13 Vynášení Moreny

(zdroj:vlastní)

Obrázek 14 Kloboukový tanec

(zdroj: vlastní)

Obrázek 15 Kloboukový tanec

(zdroj: vlastní)

6 EVALUACE

6.1 Hodnocení studentkou

Tabulka 6 Hodnocení studentkou

Otázky k hodnocení	Hodnocení učitelkou
Byly stanovené cíle splněny?	Cíle, které jsem si stanovila při plánování realizace, jsem splnila. Cíle v jazyce dítěte jsem dětem v rámci každé aktivity představila v motivaci. Cíle jsem stanovovala tak, aby byly při opakování a dotazování se snadno ověřitelné.
Jak děti reagovaly na jednotlivé hudební činnosti?	Na jednotlivé hudební aktivity děti reagovaly s nadšením a s chutí učit se něčemu novému skrze lidovou tvorbu. Lidová tvorba byla pro mnoho dětí nová, o to více děti bližší poznávání motivovalo.
Byly děti aktivní při zpěvu? Zvládaly melodii a rytmus?	Lidové písně děti zaujaly svou melodií a rytmem, proto je velmi pozitivně motivovaly ke zpěvu. Některá slova z písní byla díky valašskému nářečí pro děti složitější, avšak po vysvětlení významu a zopakování správné výslovnosti se tyto nedostatky minimalizovaly. Zvolené písně jsem vybírala s ohledem na věk dětí. Našlo se vždy pár jedinců, kterým zpěv dělal obtíže a tak píseň vyjadřovali raději pohybem nebo pouhým broukáním, při níž zvládaly její melodii.

Jak se zapojily do instrumentální hry? Byly schopné udržet jednoduchý rytmus?	Do instrumentální hry se děti zapojily s nadšením. Jednoduché rytmické struktury zvládaly bez obtíží, doprovod písní s jednoduchým rytmem jim také problém nedělal. Aktivitu si oblíbily natolik, že jsme ji museli následující den zopakovat.
Projevovaly děti zájem o poslech hudby? Reagovaly správně na změny tempa a dynamiky?	Poslech hudby jsem většinou zařazovala do úvodní části řízené činnosti. Děti si poslechovou píseň oblíbily, vždy však díky rituálům věděly, co bude následovat. Při poslechových činnostech děti dokázaly správně reagovat na vyjádření tempa a dynamiky. Většinou jsem splnění cíle ověřovala otázkami, či domluveným signálem.
Jak si děti vedly při hudebně-pohybových aktivitách? Dokázaly se pohybovat do rytmu a reagovaly na změny?	Hudebně-pohybové hry děti velmi zaujaly, dokázaly se soustředit a vnímat změny rytmu co nejlépe. Vybírala jsem opět aktivity co nejvhodnější pro tuto věkovou kategorii a dle možností prostorů a schopnostem dětí.
Byly aktivity vhodně zvoleny pro všechny děti?	Aktivity jsem se snažila volit dle individuálních potřeb dětí. Některé aktivity byly doprovázeny delším slovním vyprávěním, což nezaujalo všechny děti, a ty poté vyrušovaly nebo činnost narušovaly. Měla jsem zvolit více názorných ukázek pomocí obrázků nebo zařazovat více jednotlivých navazujících aktivit pro udržení pozornosti. Ostatní hudební aktivity byly tvořeny dle schopností dětí.

Podpořily zvolené aktivity dětskou kreativitu a spontánní hudební projev?	Ano, zpětnou vazbou mi bylo spontánní broukání písni či tanec při spontánních hrách. Kreativita byla rozvíjena také při výrobě Moreny a malbě kroje – činnosti byly opět doprovázeny zpěvem.
Navazovaly na sebe zvolené aktivity? Byly motivace vhodně zvolené?	Aktivity na sebe systematicky navazovaly a vzájemně se propojovaly. Jak zmiňuji výše, u některých aktivit převažovalo slovní vyprávění, u kterého děti ne vždy udržely pozornost. O to bylo vtáhnutí do činností a jejich motivace náročnější.
Byla některá aktivita pro děti obtížnější?	Dle zpětné vazby bylo pro děti náročné spojit si získané informace o lidových tradicích a zvycích s hudebními činnostmi. Tuto problematiku jsem se dětem opět snažila přiblížit, avšak slovně, což bylo pro děti náročné skrz udržení pozornosti.
Jak děti přijaly lidové tradice a zvyky? Byla jejich reakce přirozená?	Některé děti téma již znaly z rodinného prostředí či z folklórního souboru, pro spoustu dětí to však bylo úplně nové téma. Děti byly však velmi zvědavé a chtěly se o životě našich předků dozvědět co nejvíce informací.
Vnímaly děti mezigenerační rozdíly přirozeně? Jak reagovaly na pozvanou osobu?	Pro děti byla návštěva babičky v kroji velmi vítanou činností, která byla jiná, než rituály předešlých dní. Děti měly vůči babičce přirozený respekt a její vyprávění v tichosti poslouchaly. Z dětí byla znát úcta ke starým lidem, a také zvědavost z jejího dětského života.

Jaké jsou vaše závěrečné dojmy?	Dětem jsem se snažila předat v co největší míře povědomí o valašském regionu o jeho tradicích, životě našich předků, o valašském kroji a lidové kultuře. Pomocí lidových písní, básní, říkadel a dětských hudebně-pohybových her jsem dětem představila ve čtyřech aktivitách lidové tradice a zvyky v regionu Valašsko, které děti velmi zaujaly a projevovaly zájem a zvědavost k dalšímu učení. Také jsem dětem vysvětlila hlavní význam hudby pro člověka, význam lidové písně při práci, radostných i smutných chvílích. Dále jsem se snažila dětem přiblížit rozdíly života <i>dnes a dříve</i> a rozdílné hodnoty života dnešní a dřívější doby.
Poznámky	Příště bych volila více aktivit, názorných ukázek, obrázků či videí namísto slovního vyprávění.

(zdroj: vlastní)

6.2 Hodnocení učitelkou

Tabulka 7 Hodnocení učitelkou

Otázky k hodnocení	Hodnocení učitelkou
Byly stanovené cíle splněny?	Stanovené cíle byly převážně splněny, děti získaly povědomí o valašských tradicích a zúčastnily se všech plánovaných aktivit. Zapojení dětí však mohlo být ještě efektivnější s větším důrazem na praktické ukázky.
Jak děti reagovaly na jednotlivé hudební činnosti?	Většina dětí přišla poprvé do kontaktu s vybranými valašskými písněmi, nicméně zaujetí melodií a činnostmi bylo znatelné, už díky tomu, že každá hudební činnost byla propojena s pohybem.
Byly děti aktivní při zpěvu? Zvládaly melodii a rytmus?	Už od prvního poslechu písně se děti snažily melodii pobrukovat. Ze stran rytmu a melodie byly písně velmi vhodně zvoleny věku dětí, a proto lze říct, že většina dětí písně rytmicky i melodicky zvládala. Samozřejmě se ale objevilo pár výjimek, které pěvecká aktivita nezaujala, a snažily se vyrušovat.
Jak se zapojily do instrumentální hry? Byly schopné udržet jednoduchý rytmus?	Instrumentální hra dětí velmi bavila, s nadšením manipulovaly s nástroji a většina zvládala udržet jednoduchý rytmus bez větších problémů.
Projevovaly děti zájem o poslech hudby? Reagovaly správně na změny tempa a dynamiky?	Ano, děti hudební ukázky zaujaly, zejména při úvodních částech řízené činnosti. Aktivitu, které byly zvoleny pro práci s tempem a dynamikou děti zaujaly a většina dětí také správně reagovala.

Jak si děti vedly při hudebně-pohybových aktivitách? Dokázaly se pohybovat do rytmu a reagovaly na změny?	Při hudebně-pohybových aktivitách děti dobře reagovaly na změny rytmu a pohybovaly se s nadšením. Aktivitty byly hravé a přiměřené jejich schopnostem.
Byly aktivity vhodně zvoleny pro všechny děti?	Aktivitty byly tematicky dobře zvolené, pestré a věkově přiměřené. Pouze delší teoretické části nebyly pro některé děti úplně ideální.
Podpořily zvolené aktivity dětskou kreativitu a spontánní hudební projev?	Ano, aktivity jako centra aktivit, instrumentální hra či vynášení Moreny výrazně podpořily dětskou kreativitu a spontánní hudební i pohybový projev.
Navazovaly na sebe zvolené aktivity? Byly motivace vhodně zvolené?	Aktivitty byly tematicky dobře propojené, motivace byla efektivní. V některých momentech však mohla být volena dynamičtější forma motivace místo převahy slovních pokynů.
Byla některá aktivita pro děti obtížnější? Případně zareagovala studentka správně?	Obtížnější byla pro některé děti aktivita založená na delším naslouchání v kruhu. Studentka mohla pohotověji reagovat a zapojit děti do interaktivnějších činností.
Jak děti přijaly lidové tradice a zvyky? Byla jejich reakce přirozená?	Ze spontánních reakcí dětí bylo znát překvapení, a údiv. Spousta z nich slyšela mnohé věci poprvé a byl z nich cítit zájem o toto téma.
Vnímaly děti mezigenerační rozdíly přirozeně? Jak reagovaly na pozvanou osobu?	Děti byly zaujaty posloucháním příběhů, ve třídě bylo po dobu vyprávění nezvyklé ticho. Po skončení vyprávění se děti doptávaly na různé otázky, bylo opět znát zaujetí. Nevšimla jsem si žádných nečekaných reakcí.

Jaké jsou vaše závěrečné dojmy?	Téma Valašsko bylo studentkou velmi dobře přichystané. Z realizace bylo znatelné zaujetí tématem a láska k tomuto území, což studentka velmi lehce přenesla i na děti. Myslím, že je velmi důležité seznamovat děti již v předškolním věku nejen s tradicemi, ale také s místem, ve kterém vyrůstají a umožnit jim ho poznávat z jiné perspektivy, z hlediska folkloru.
Poznámky	Pro příště doporučuji více praktických ukázek a méně dlouhých slovních instrukcí.

(zdroj: vlastní)

6.3 Doporučení pro praxi

Hlavním cílem celé sady aktivit bylo, přiblížit dětem život ve Valašském regionu pomocí lidových písní, básní a říkadel. Tuto sadu jsem rozdělila na čtyři tematické aktivity s názvy: *Babičko*, *vyprávěj*, *U muziky*, *Příchod jara*, *Na louce*. Tento hlavní cíl byl následně rozdělen na dílčí vzdělávací cíle ke každé z aktivit. Všechny stanovené cíle byly v rámci realizace sady aktivit v mateřské škole naplněny.

Sada aktivit je rozdělena na čtyři samostatné aktivity. Realizace v mateřské škole probíhala v rámci dvou týdnů, kdy jsem v každém týdnu propojila dvě aktivity. Aktivity lze však flexibilně využít dle časových možností dané třídy. Sada lze realizovat v rozsahu jednoho týdne, ale také variabilně jeden či dva dny v týdnu.

V průběhu realizace sady hudebních aktivit se zaměřením na lidové tradice a zvyky v konkrétní mateřské škole jsem zaznamenala několik poznatků, které považuji za podstatné zmínit. Z hlediska optimálního počtu dětí zapojených do těchto aktivit platí, že většina z nich zvládá bez obtíží i vyšší počet účastníků. Výjimku tvoří především poslechové činnosti, které jsou náročnější na soustředění a vyžadují spíše menší skupinu, aby bylo možné zajistit individuálnější přístup a vyšší míru pozornosti.

Za důležité rovněž považuji pečlivé zvážení výběru lidových písní. Ne všechny jsou totiž vhodné pro využití v hudebních činnostech s dětmi předškolního věku. Písně by měly být srozumitelné svým obsahem a melodicky přiměřené – ideálně v rozsahu jednočárkované oktávy. Před samotným nácvikem by měla učitelka písně s dětmi analyzovat z hlediska obsahu, aby bylo zajištěno její správné porozumění a tím i hlubší prožitek z hudební činnosti.

Opomenout nelze ani náročnost a smysl instrumentálních aktivit v prostředí mateřské školy. Jejich obtížnost by měla být vždy přizpůsobena věku a schopnostem dětí. Smyslem těchto činností není interpretace složitých hudebních skladeb, ale rozvíjení dětské tvořivosti, rytmického cítění a podpora pozitivního emočního prožitku z hudby. Instrumentální aktivity by tak měly přispívat k přirozenému hudebnímu sebevyjádření a radosti z tvoření.

Aktivity spojené s tradičními lidovými tanci by měly být učitelkou vždy pečlivě posouzeny z hlediska jejich obtížnosti. V případě, že jsou taneční kroky typické pro daný tanec a jsou pro děti příliš náročné, je vhodné, aby je učitelka modifikovala tak, aby pohybová aktivita zůstala pro děti zvládnutelná. Zároveň je však důležité zachovat

autentické prvky tance, které odrážejí jeho kulturní a regionální specifika, a tím přispět k rozvoji kulturní identity dětí přirozenou a přiměřenou formou.

Dále uvádím pozitiva a negativa celé realizace sady aktivit lidových písní, básní a říkadel v rámci komparace mé sebereflexe a hodnocení vedoucí učitelky třídy.

Tabulka 8 Komparace hodnocení

POZITIVA	NEGATIVA
Vhodně zvolené lidové písně, které děti všestranně rozvíjely v hudebních činnostech.	Převaha slovního vyprávění vedla k menší koncentraci dětí a k vytváření prostoru pro narušování aktivit.
Předání lidových tradic a zvyků pomocí hudebních činností.	Absence individuální práce s dětmi, které nemají dostatečně rozvinutý zpěv a oblast správného dýchání při zpěvu.
Rozvíjení mezigeneračních vztahů v rámci návštěvy babičky, jejího vyprávění o jejím životě a odpovídání na otázky kladené mnou i dětmi.	Propojení interaktivnějších činností s hudebními činnostmi a s vyprávěním o lidových tradicích a zvycích.
Propojení různorodých aktivit při předávání kulturních hodnot našeho regionu. Hledání příležitostí ke zpěvu.	Větší propojení obrázkového podkladu při představování života našich babiček.
Rozvoj rytmického cítění v rámci instrumentální hry, také při hudebně-pohybových hrách. Lidové písně jsou výrazné na rytmus a dynamiku.	

(zdroj: vlastní)

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo propojit lidové tradice a zvyky s hudebními činnostmi v prostředí mateřské školy a nabídnout tak dětem předškolního věku možnost přirozeně se seznámit s kulturním dědictvím regionu Valašsko prostřednictvím hudby. Praktická část byla realizována v Mateřské škole Štítná nad Vláří, kde jsem s dětmi pracovala s tematicky zaměřenou sadou lidových písní, básní a říkadel, kterou jsem rozdělila do čtyř tematických aktivit.

Prostřednictvím zpěvu, rytmicizace, pohybových i výtvarných činností a dalších zážitkových aktivit jsem u dětí podpořila nejen rozvoj hudebních dovedností, ale především kladný vztah k lidovým tradicím a zvykům. Děti si osvojily základní poznatky o životě našich předků, učily se vnímat souvislosti mezi tradicemi a každodenním životem a zároveň získaly základy, na kterých mohou v oblasti hudebních činností dále stavět. Také si děti uvědomily rozdíly dětských her v dnešní a dřívější době pomocí názorných ukázek.

Výsledky ukázaly, že propojení hudební výchovy s tradicemi regionu má smysl a je pro děti obohacující. Děti reagovaly na aktivity velmi pozitivně, spontánně se zapojovaly a měly radost ze společného muzicírování i objevování nových témat. Zároveň se ukázalo, že i v dnešní moderní době mají tradiční písně, říkadla a zvyky své nezastupitelné místo a mohou být přirozenou součástí výchovně-vzdělávacího procesu.

Závěrem mohu říci, že hudba a tradice tvoří silný most mezi generacemi. Právě mateřská škola nabízí ideální prostor, kde lze tyto oblasti propojit a vytvářet v dětech vztah k hodnotám, které jsou zakořeněny v naší historii, ale mohou přetrvávat a rozvíjet se i v současnosti. Věřím, že tato práce může být inspirací pro další pedagogy, kteří chtějí dětem přiblížit krásu valašských tradic a vytvořit jim pevné základy pro vnímání kultury jako hodnoty, kterou stojí za to uchovávat.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Allen, K. E., & Marotz, L. R. (2008). *Přehled vývoje dítěte: od prenatálního období do 8 let* (Vyd. 3). Portál.

Baltymova, M., & Pangereyev, A. Sh. (2023). *Folklore is the source of the preservation of folk traditions*. K. Zhubanov Aktobe Regional University.

Barret, J. S., Schachter, R.e., Gilbert, D., & Fuerst, M. (2021). *Best practices for preeschool music education: Supporting music – making throughout the day*. University of Nebraska – Lincoln, Faculty Publications, Department of Child, Youth, and Family Studies.

<https://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1333&context=famconfacpub>

Burton, S. L. (2011). *Learning From Young Children : Research in Early Childhood Music*. R&L Education.

Ficová, L. T. (2022). *Od broukání k povídání: návod na rozvoj komunikace a řeči dítěte*. (1. vyd.) Portál.

Fischerová-Kvěchová, M. (2006). *Pro naše děti a mámy*. Paseka.

Jelínková, Z. (1985). *Dětské taneční hry z Valašska*. Okresní kulturní středisko Gottwaldov.

Jurkovič, P. (2012). *Od výkřiku k písničce*. Portál.

Kovářů, V. (2008). *Lidový kroj na Valašsku*. Valašské folklórní sdružení.

Koželuchová, E., Koželuh, O., & Šujancová, M. (2023). *Děti a senioři v mateřské škole: rozvoj mezigeneračních vztahů*. Portál.

Kupcová, Z., Nádvorníková, H., Růžičková, V., Svobodová, E., & Vondrušková, A. (2016). *Činnosti ke svátkům a tradicím v předškolním vzdělávání*. Raabe.

Lišková, M. (2012). *Hudební činnosti v předškolním vzdělávání*. Raabe.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (2021). *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. MŠMT. <https://msmt.gov.cz/file/56051/>

Motlová, M. (2016). *Průvodce lidovou kulturou*. Euromedia Group.

Pecháček, S. (2013). *Lidová píseň a sborová tvorba*. Karolinum.

- Petrů-Kicková, P. (2017). *Poznáváme, hýbeme se a tvoříme: činnosti pro děti od 2 do 3 let. (1. vyd.)*. Portál.
- Skopová, K. (2008). *Dětské hrátky půlstoletí zpátky aneb O dětském světě v polovině minulého století*. Akropolis s.r.o.
- Slavíková, P. (2020). *Dětská hudební tvořivost v preprimárním vzdělávání*. Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta.
- <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&scope=site&db=nlebk&db=nlabk&AN=2369183&authtype=ip,shib&custid=s3936755>
- Sociologická encyklopedie. (n.d.). *Zvyk*. Sociologický ústav AV ČR.
<https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Zvyk>
- Sociologická encyklopedie (n.d.) *Tradice*. Sociologický ústav AV ČR.
<https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Tradice>
- Sušilová, L. (2010). *Klobucký rok: Starobylé zvyky a obyčeje celého roku ve Valašských Kloboukách*. Muzejní společnost ve Valašských Kloboukách.
- Šottnerová, D. (2009). *Lidové tradice: původ lidových tradic, zvyky, pověry, pranostiky, říkadla a hry*. Rubico.
- Urbanová, E. (2004). *Lidový kroj na Vsetínsku*. Muzeum Valašsko ve Vsetíně, 2. rozšířené vydání.
- Tarabusová, H. (2021). *Zpíváme s Klobučánkem*. ZUŠ Folklorika s.r.o.
- Tichá, A. (2014). *Učíme děti zpívat: Hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let (2. vyd.)*. Portál.
- Tichá, A., & Raková, M. (2014). *Zpíváme a hrajeme si s nejmenšími (3. vyd.)*. Portál.
- Vydrová, J. (2009). *Rady ke zpívání, aneb, co může zpěvákům poradit odborný lékař*. Práh.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Mapa regionu Valašsko	35
Obrázek 2 Dámský kroj	39
Obrázek 3 Mužský kroj.....	40
Obrázek 4 Valašský kroj.....	61
Obrázek 5 Valašská nástěnka	61
Obrázek 6 Ukázka vázání šátku.....	62
Obrázek 7 Ukázka valašského kroje.....	62
Obrázek 8 Vyprávění babičky	63
Obrázek 9 Babička v kroji	63
Obrázek 10 Malba kroje	64
Obrázek 11 Pečení frgálu.....	64
Obrázek 12 Pečení frgálu.....	65
Obrázek 13 Vynášení Moreny	65
Obrázek 14 Kloboukový tanec	66
Obrázek 15 Kloboukový tanec	66

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Plán realizace	48
Tabulka 2 Aktivita: Babičko, vyprávěj	50
Tabulka 3 Aktivita: U muziky	53
Tabulka 4 Aktivita: Příchod jara	56
Tabulka 5 Aktivita: Na louce	58
Tabulka 6 Hodnocení studentkou	67
Tabulka 7 Hodnocení učitelkou	71
Tabulka 8 Komparace hodnocení	75

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

A RVP PV

B např.

C tzv.

D tzn.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I:	„Vstávaj náš valášku“
Příloha P II:	„A já su synek z Polanky“
Příloha P III:	„Dyby moje nožky“
Příloha P IV:	„Přišlo jaro do vsi“
Příloha P V:	„Létala si lašťovénka“
Příloha P VI:	„Už jsem doorál“
Příloha P VII:	„Na tej lúce zelené“
Příloha P VIII:	„Lúčka zelená“
Příloha P IX:	„Černá vlnka na bílom baránku“
Příloha P X:	„Na brumovském zámku“
Příloha P XI:	„A vy páni muzikanti“
Příloha P XII:	„Ej toč sa děvča“
Příloha P XIII:	„Zlatá brána otevřená“
Příloha P XIV:	„Zavíjačka“
Příloha P XV:	„Pod stolem drobky“
Příloha P XVI:	„Otloukej se písťaličko“
Příloha P XVII:	„U potoka roste kvítí“
Příloha P XVIII:	„Ene, bene, Emane“
Příloha P XIX:	„Zahrajte mně, housličky“
Příloha P XX:	„Slepá bába“
Příloha P XXI:	„Smrt nesem ze vsi“
Příloha P XXII:	Vzor informovaného souhlasu rodičů k pořizování fotografií dětí

PŘÍLOHA P I: „STÁVAJ NÁŠ VALÁŠKU“

(Tarabusová, 2021)

Stávaj náš, valášku,

obúvaj krpečky,

bača už vyhání

z koliby ovečky.

Nenašel krpečky,

obúl si papučky,

vzál trubu, halenu,

žene pod dolinu.

A tam pod březinú

pěkno vytrubuje

na svoje ovečky

takto pokřikuje.

Haj, moje ovečky,

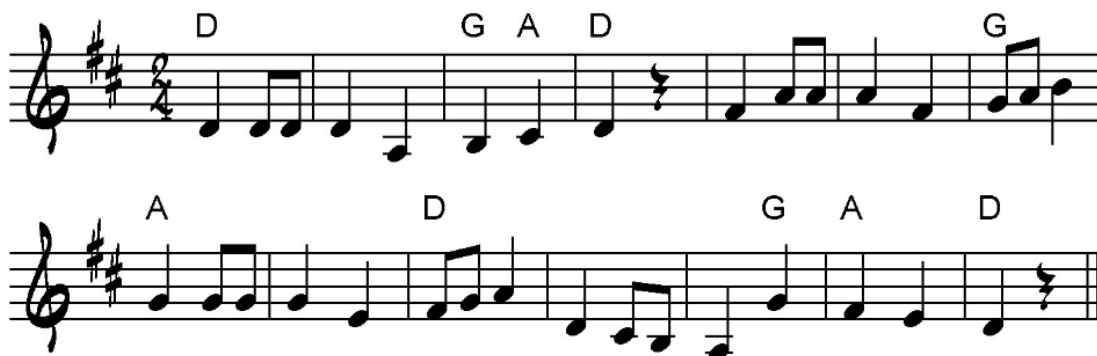
haj, hore hat hájčím

hore výš v březině,

tam si já posvačím.

PŘÍLOHA P II: „A JÁ SU SYNEK Z POLANKY“

(Tarabusová, 2021)

**A já su synek z Polanky
a já si hledám galánky.**

**A já su córka z Lidečka
a já si hledám synečka.**

**Vem si ňa, Juro, za ženu,
budem ti dobrú gazděnú.**

**Ty budeš orat a já set,
budem sa spolu dobře mět.**

PŘÍLOHA P III: „DYBY MOJE NOŽKY“

(Tarabusová, 2021)

Točená

24 Dyby moje nožky

Vet II/234 Študlov

1. Dyby moje nožky nechodily bosky, uměly by tancovat,
ale moje nožky chodívaly bosky, neumíja tancovat.
2. Dyby moje ručky neštípaly bučky, uměly by vyšívat,
ale moje ručky štípávaly bučky, neumíja vyšívat.
3. Poženu já volky do zelenéj horky, oni sa ně budú pást,
a já půjdu k miléj, holuběnce sivéj, mosím í poděkovat.

PŘÍLOHA P IV: „PŘIŠLO JARO DO VSI“

(Tichá & Raková, 2014)

TEXT LIDOVÝ • HUDBA JAKUB RAK

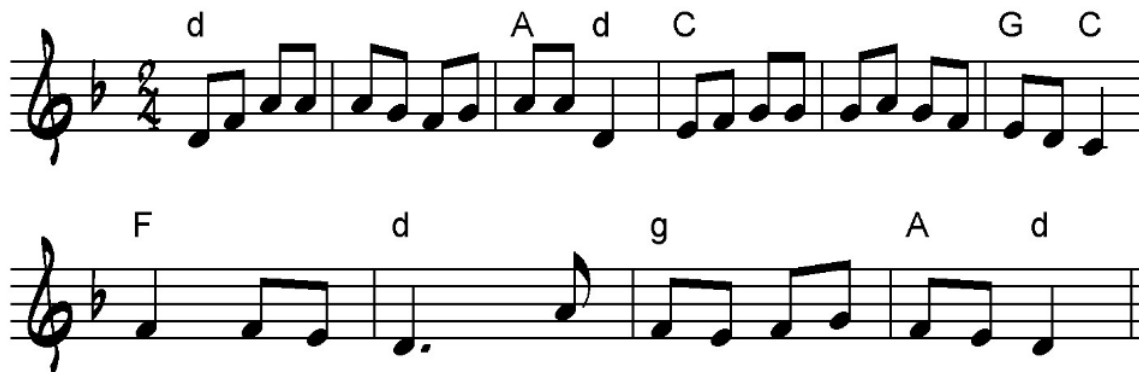

Při - šlo ja - ro do vsi, kde jsi, zi - mo,
kde jsi? By - la zi - ma me - zi ná - ma,
a - le už je za ho - ra - ma.
Hu, hu, hu, ja - ro už je tu.

PŘÍLOHA P V: „LÉTALA SI LAŠTOVĚNKA“

(Tarabusová, 2021)

Létala si laštověnka, létala,
až sa ona nebe, země týkala,
ej, až sa ona nebe, země týkala.

Přiletěl k ní krahuleček bílý pták,
budeš-i sa, laštověnko, vydávat,
ej, budeš-i sa, laštověnko, vydávat.

Budu já sa, krahulíčku, vydávat,
až sa bude suchá linda zelenat,
ej, až sa bude suchá linda zelenat.

Letěl on si krahulíček do krámu,
nakúpil tam zeleného hedvábu,
ej, nakúpil tam zeleného hedvábu.

Nakúpil on zeleného hedvábu,
obtočil tu suchú lindu zelenú,
ej, obtočil tu suchú lindu zelenú.

A už je ta naša linda zelená,
už ty budeš laštověnko, žena má,
ej, už ty budeš laštověnko, žena má.

PŘÍLOHA P VI: „UŽ JSEM DOORÁL“

(Tarabusová, 2021)

Už sem doorál, aj sem dovolál,
koníčky vrané, volky brňavé,
pluh sem polámal.

Už sem doorál, aj sem dovláčil,
koníčky vrané, volky brňavé,
děvča sem ztratil.

PŘÍLOHA P VII: „NA TEJ LÚCE ZELENÉ“

(Tarabusová, 2021)

Polka

Vet II/51b Drnovice

83 Na tej lúce zelené

1. Na téj lúce zelené pasú sa tam jeleně,
/: zajíc s liškú poskakuje, srna s liškú gajduje. :/
2. Srna začne gajdovať, jelen na husličky hrát,
/: vlk na píščelku tudlívát a medvď na cimbál. :/
3. Veverka tak tančila, až si krbce zedrala
/: a na nohy sa ozíbla, víckrát už neskákala. :/
4. Muziga sa držala, zvěřina sa zdvíhala,
/: muziga líbezně hrála a zvěřina skákala. :/

PŘÍLOHA P VIII: „LÚČKA ZELENÁ, NEPOSEČENÁ“

(Tarabusová, 2021)

Lúčka zelená, neposečená,
v tom Návojném sú mládenci,
hója, hója, jak tá malina.

Ale né všeci, enom nekeří,
keří majú za klobúčkem,
hója, hója, pávové péří.

Lúčka zelená, neposečená,
v tom Návojném sú cérečky,
hója, hója, jak tá malina.

Ale né všecky, enom nekeré,
keré majú očka čérné,
hója, hója, líčka červené.

PŘÍLOHA P IX: „ČERNÁ VLNKA NA BÍLOM BARÁNKU“

(Tarabusová, 2021)

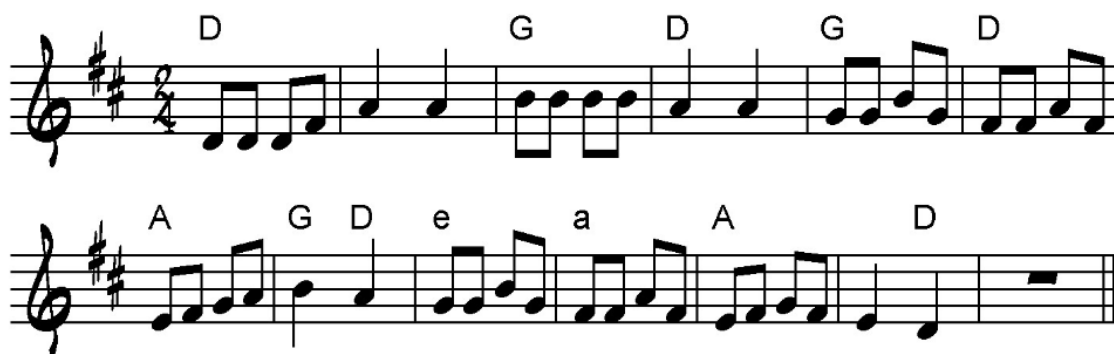
Černá vlnka na bílom baráнку,
aj kady sa túláš, aj kady sa túláš,
černooký Janku?

Já sa túlám na dalekú cestu,
idu sobě hledat, idu sobě hledat
bohatú nevěstu.

Lud'a pravja, že mně ju nedajú,
aj dajú, aj dajú a ešte pridajú,
na mú veru dajú.

PŘÍLOHA P X: „NA BRUMOVSKÉM ZÁMKU“

(Tarabusová, 2021)

Na Brumovském zámku,
hrajů na cimbálku,
|: všechny panny poskakujů,
pod'me my tam, Janku. :|

Nepůjde-li Janek,
půjde Floriánek,
|: bude taky poskakovat
jako tatrmánek. :|

Muzikanti, hrajte,
nic sa nestarajte,
|: máme míšek od jablíček,
ten vy dostanete. :|

Muzikanti, friško,
neděláte těžko,
|: od neděle do neděle
pijete pivečko. :|

PŘÍLOHA P XI: „A VY PÁNI MUZIKANTI“

(Tarabusová, 2021)

A vy, páni muzikanti,
přišla sem vás jedovat,
zahrajte ně tuto píseň,
kerů vám budu zpívat.

Štemujte si muziku,
podla mého jazyku,
vy ste všeci grobijáni,
já vám ináč neřeknu.

Nejprve budu jedovat,
teho s tema huslama,
ten by byl dobře udělal,
kdyby byl ostal doma.

Z huslama sa pochlubil,
leda peněz naludil,
ten by byl dobře udělal,
kdyby tu byl nechodil.

Muzikanti to sú chlapani,
dostanú sa do nebe,
mezi svaté, chocholaté,
co dělajú he, he, he.
Nejprv půjde huslista
a za ním cimbalista,
naposledy na půl kozy,
ponese sa basista.

PŘÍLOHA P XII: „EJ TOČ SA DĚVČA“

(Tarabusová, 2021)

Ej, toč sa děvča, toč sa,
ej, já sa budu dívat,
ej, jak sa ně zalúbíš,
budu k vám chodívat.

Ej, chodívaj, chodívaj,
ej, mé srdénko věrné,
ej, budu ti otvírat
okénečko skelné.

Ej, okénečko skelné,
ej, dvérka malované,
ej, chodívaj, chodívaj,
mé srdénko věrné.

PŘÍLOHA P XIII: „ZLATÁ BRÁNA“

- zhudebněné říkadlo (Skopová, 2008)

Zlatá brána

Děti si stoupnou do dvou řad čelem proti sobě a zvednutýma rukama vytvoří jakési podloubí.

Zpívají:

*Zlatá brána otevřená, zlatým klíčem podepřená,
 kdo do ní vejde, hlava mu sejde.*

*Ať je to ten nebo ten,
 praštíme ho koštětem!*

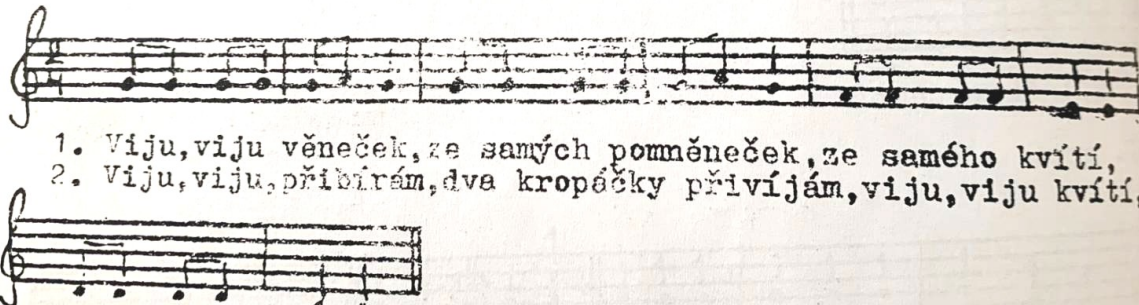
PŘÍLOHA P XIV: „ZAVÍJAČKA“

- taneční hra (Jelínková, 1985)

* Zavíjačka *

Dětská hra z 90. let min. století z Valašských Klobouk. K této hře je třeba mnoho děvčat. čím víc, tím lépe. Děti se postaví do kola a dávají si jména květin. Některé hlásí, že je "žarůšek", tj. blatouch, jiná je "čečetka" (sedmikráska), "kropáček" (petrklíč), nebo "hrimjéní" (kopretina), "kohůtek", "zvoneček", "křížáček", "sazička" a jiné a jiné. Čtyři děvčátka si nedají žádné jméno. Všechny, které si daly jména květin, si opodál roztroúseně "čopnou", tj. sednou si na bobek a dělají, že spí. Čtyři děvčátka se chytanou tak, že každá přehodí pravou ruku přes levé rameno a ta za ní jí podá svou levou ruku. Svoji pravou přehodí též přes levé rameno a zase ta následující jí za pravou ruku (přehozenou přes rameno) uchopí levou rukou. Tak to udělají všechny čtyři a drobnými krůčky chodí dokolečka a zpívají přitom:

Volně

1. Viju, viju věneček, ze samých pomměneček, ze samého kvítí,
2. Viju, viju, přibírám, dva kropáčky přivívám, viju, viju kvítí,

co sa v polu svítí.
co sa v polu svítí.

- 19 -

Při tomto verši se probudí "spící kropáček", tj. děvčátko, které si dalo jméno "kropáček" a drobnými krůčky se zařadí do věnečku. A tak to jde dál, až jsou ve věnečku všechna děvčata, všechny květinčky. Čím je větší kolo, tím je to pěknější. Když už "nespínká" žádné kvítíčko a všechna děvčata jsou ve věnci, zpívají:

Gdo rozplete věneček ze samých pomněnek,
ze samého kvítí, co sa v polu svítí?

A na poslední sloku zpívají:

A já věnec rozpletu, do hory vás zavedu,
na jahody, na maliny, donesu dom četinu.

Děvčata rozhodí ruce, chytanou se v kolečku za ruce (tváří doprostřed kolečka), hodně se roztáhnou, aby "koleso" bylo co největší a poskočným krokem hodně zvesela roztočí kolo a zpívají:

Živě

1. Šla Kača do lapača jatelinu mlátit, odrala si celé paty,

musela se vrátit.

2. Viju, viju, věneček ze samých pomněnek, ze samého kvítí,
co sa v polu svítí.

3. Šla Kača do lapača jatelinu mlátit, odrala si celé paty,
musela sa vrátit.

Zaps. Libuše Sušilová. Viz Sborníček studií a materiálů k historické vlastivědě, folkloristice a etnografii již. Valašska, Věs. muz. ve Val. Klob. 1968, str. 35, Zavijačka a str. 26 v čl. L. Sušilové Studénka - parádnic.

* někdy jen skandovaně odříkávají

PŘÍLOHA P XV: „POD STOLEM DROBKY“

- taneční hra (Jelínková, 1985)

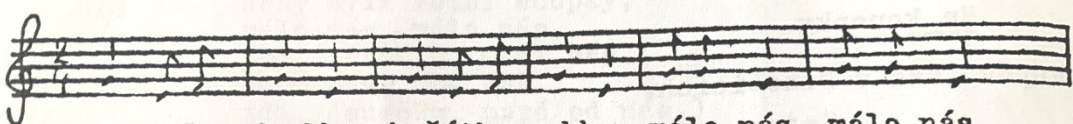
Pod stolem drobky,

kuřátka zobky.

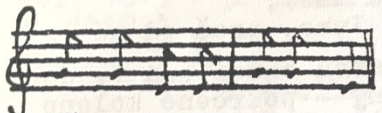
Málo nás, málo nás,

pojd'(jméno)...mezi nás.

* Pod stolem drobky ... Rudimov
(Kuřátka drobčí ...)

Pod stolem drobky, kuřátka zobky, málo nás, málo nás,
(Kuřátka drobčí, pod stolem drobky, " " ů ")

poď, Aničko, mezi nás.
" " "

Několik děvčátek si dřepne, zpívají písničku a podle ní
v rytmu klepají prsty rukou, stáhnutých poněkud do "špetky",
na zem. Postupně každým opakováním písně přivolávají další
a další, až jsou všichni. Pak je zase postupně posílají pryč.

Zaps. Z. Jelínková 22. 3. 1972. Inf. Marie Váňová nar. 1. 11.
Podle ní verze Kuřátka drobčí ... je správná.

PŘÍLOHA P XVI: „OTLOUKEJ SE PÍŠŤALIČKO“

- říkadlo (Fischerová-Kvěchová, 2006)

**Otloukej se píšťaličko,
otloukej se mízo-lízo,
nebudeš-li se otloukati,
budu na tě žalovati.**

PŘÍLOHA P XVII: „U POTOKA ROSTE KVÍTÍ“

- rozpočítadlo (Fischerová-Kvěchová, 2006)

**U potoka roste kvítí,
říkají mu petrklíč.
na koho to slovo padne,
ten musí jít z kola pryč.**

PŘÍLOHA P XVIII: „ENE, BENE EMANE“ - ROZPOČÍTADLO

- rozpočítadlo (Šottnerová, 2009)

**Ene, bene, Emane,
kdo tu babu dostane?
Ten to není, ten to je,
ten už s námi nehraje!**

PŘÍLOHA P XIX: „ZAHRAJTE MNĚ, HOUSLIČKY“

- říkadlo (Šottnerová, 2009)

Zahrajte mně, housličky,

z javorové destičky.

Zahrajte mně vesele,

at' se srdce zasměje.

PŘÍLOHA P XX: „SLEPÁ BÁBA“

- pohybová hra (Skopová, 2008)

Slepá bábo, kam tě vedu?

Do kouta!

Co tam vidíš?

Kohouta!

A co víc?

Sterej střevíc!

Co v střevíci?

Klubko!

A v tom klubku?

Nit!

Tak si mě slepá bábo, chyt'!

PŘÍLOHA P XXI: „SMRT NESEM ZE VSI“

- říkadlo (Kupcová, et. al., 2016)

Smrt nesem ze vsi,

nové léto do vsi.

A ty svatá Margito,

dej nám pozor na žito.“

PŘÍLOHA P XXII: VZOR INFORMOVANÉHO SOUHLASU RODIČŮ K POŘIZOVÁNÍ FOTOGRAFIÍ DĚTÍ

Vážení rodiče,

jmenuji se Veronika Solařová a jsem studentkou oboru Učitelství pro mateřské školy na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Po dobu dvou týdnů budu v Mateřské škole Štítná nad Vláří ve třídě Motýlků realizovat hudební sadu aktivit se zaměřením na lidové tradice a zvyky k mé bakalářské práci, která nese název: Využití lidových tradic a zvyků v hudebních činnostech v mateřské škole.

Obracím se tedy na Vás s žádostí o souhlas v rámci pořízení a použití fotografií z realizace sady aktivit pouze do své bakalářské práce. Pokud byste nesouhlasili s pořízením a použitím fotografií vašeho dítěte v mé bakalářské práci budu Vaše rozhodnutí respektovat.

Mnohokrát Vám děkuji.

[illegible]